

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОДЕНО ОТ ОБЩНОСТИТЕ МЕСТНО РАЗВИТИЕ, 2014 – 2020 Г.

**МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА „ВИСОКИ ЗАПАДНИ
РОДОПИ – БОРИНО - ДОСПАТ - СЪРНИЦА“**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ СТРУКТУРНИ И
ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МАЙ, 2016

Този документ е създаден в рамките на Договор РД 50-208/07.12.2015 г, подмярка 19.1. „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР за периода 2014 – 2020 г

СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР

(ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ)
шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15

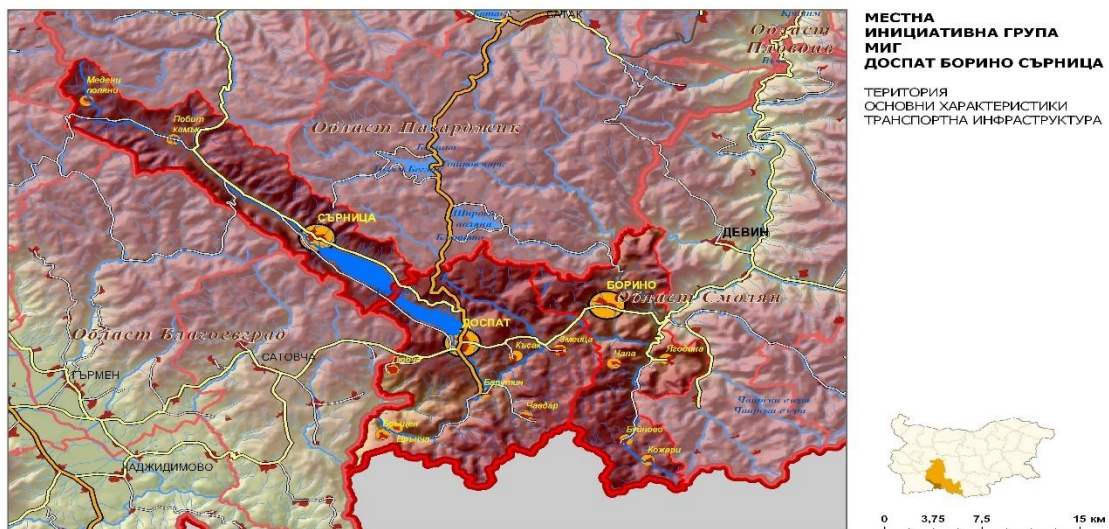
1. Описание на МИГ : (не повече от 3 страници)

1.1. Данни за общини и населени места, които попадат в територията на МИГ:

- списък на общините, обхванати от МИГ;	Община Доспат и община Борино от област Смолян и община Сърница от област Пазарджик					
- списък на населените места, обхванати от МИГ;	ЕКАТТЕ	населено място	брой жители	ЕКАТТЕ	населено място	брой жители
	05462	с.Борино	2344	31259	с.Змеица	1362
	06879	с.Буйново	329	41006	с.Късак	771
	37592	с.Кожари	82	44642	с.Любча	803
	80159	с.Чала	153	78567	с.Црънча	591
	87223	с.Ягодина	454	80025	с.Чавдар	293
	02779	с.Барутин	1623	47559	с.Медени поляни	706
	06700	с.Бръщен	850	59224	с.Побит камък	643
	23025	гр.Доспат	2294	70648	гр.Сърница	3521

- брой жители на териториите обхванати от МИГ;
Населението на територията към 31.12.2014 г. е 16 819 жители, като 8587 живеят в община Доспат, 3362 в община Борино и 4870 в община Сърница, разпределени в 16 населени места.

1.2. Карта на територията:

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията
(не повече от 2 страници)

2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения и обществени обсъждания):

Процесът на разработване на СВОМР премина в периода януари – май, 2016 г, като най много събития бяха проведени през месеците февруари, март и април. Процесът стартира с дейности по популяризиране на процеса на разработване на стратегията. Проведени бяха **две срещи** в рамките на информационна кампания (дейност 1.1) на 14 януари в гр. Доспат и 2 февруари в гр. Сърница. В рамките на кампанията бяха представени дейностите, които предстоят на територията, свързани с разработването на Стратегия за новия програмен период, дейностите в рамките на подготвителната мярка, като се направи опит за мобилизиране на различните заинтересовани страни и тяхното по-ангажирано участие в процеса.

Проведоха се **четири информационни срещи** (дейност 1.3) за популяризиране процеса на разработване (за не по-малко от 20 участника) на: 29 януари за територията на община Борино; 25 февруари за община Доспат; 26 февруари за община Сърница и последна среща в седалището на МИГ на 26 март 2016 г. На информационните срещи бяха представени новите моменти от подхода ВОМР, приликите и разликите с ЛИДЕР, основните елементи на ВОМР и причините да се използва. Финансирането и процесът на координация също бяха във фокуса при провеждането на срещите.

В рамките на първата дейност бяха проведени и **две информационни конференции** на 19 март и 20 май, 2016 г. На първата информационна конференция бяха представени допустимите мерки за финансиране на интервенции за покриване на идентифицираните нужди на територията В отделни презентации са представени всички оперативни програми, които са приели да прилагат ВОМР, като акцента е поставен на мерките/операциите, избираеми за включване в СВОМР. На втората конференция са представени стратегическата рамка, включените мерки, индикаторите за мониторинг и оценка, както и финансовите условия и параметри на СВОМР. По първа дейност са проведени общо **осем информационни събития**.

За изграждане на капацитет сред органите за управление на МИГ и местните лидери на територията са проведени **три обучения** (едно за УС и екипа и две за местни лидери) Обученията са на теми свързани със стратегическо планиране на местното развитие, управление на организации и изграждане на други умения. Обученията са проведени на 11 и 12 март (двудневно за екипа на МИГ) в гр. Доспат и на 20 март и 16 април (две еднодневни) за местни лидери от територията на трите обхванати общини.

За качествено и споделено с местните заинтересовани страни разработване на СМР (дейност 4) бяха проведени общо **шест събития**. Проведени са три работни срещи (дейност 4.1) на 14 януари в Доспат, 29 февруари в Борино и 2 февруари в Сърница за очертаване на етапите и насоките на работа по разработване на СМР. Консултирането с местната общност (дейност 4.3) на местната стратегия е проведено на 25 февруари в гр. Доспат и на 26 февруари в гр. Сърница и с. Ягодина.

Разработената Стратегия е обсъдена с местната общност на **три обществени обсъждания** - на 15 април в гр. Доспат и гр. Сърница и заключително обсъждане, проведено на 18 май 2016 г.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в разработване на стратегията:

Разработването на стратегията за ВОМР на територията премина при голям интерес. В рамките на процеса на изпълнение на подготвителните дейности (информационни срещи, семинари, работни срещи, конференции и обществени обсъждания) в трите общини са въввлечени над 380 участника, представени от 177 лица, жители на територията (виж приложени списъци). Участвалите лица са представители на всички идентифицирани **девет групи заинтересовани страни (100%)** на територията на МИГ ВЗР. Поради богатия етнически състав на населението на територията на МИГ в процеса на обсъждане са взели участие представители на **различните етнически и религиозни общности**, както и **представители на уязвими групи** – хора с увреждания, възрастни хора и продължително безработни лица. В процеса на разработване са взели участие представители на всички 16 населени места от трите общини. Най-голяма активност са проявили жителите на общинските центрове. От заинтересованите групи участвали в процеса, най- активни са били представителите на туристическия и обслужващ туризма бизнес, представителите на местната власт и представителите от гражданския сектор в групата за местно развитие.

3. Описание на ситуацията в района към момента на кандидатстване: (не повече от 10 страници)

3.1. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

Територията на общините Доспат, Борино и Сърница, включени в състава на МИГ ВЗР е разположена в югозападната част на Родопите и административно попада в областите Смолян и Пазарджик. На юг територията граничи с Република Гърция, на изток с община Девин, на север с община Батак, а на запад с община Сатовча. Общата площ на територията е 655.59 км², а гъстотата на населението е 24.9 човека/км. м.

Според националните стратегически документи за регионално развитие, общините в обхвата на МИГ „Високи Западни Родопи” се класифицират като изостанал селски район, изостанал планински район и изостанал граничен район.

Община Сърница, която се присъединява през 2016 година към съществуващия МИГ ВЗР е най-новата община в РБ, създадена и действаща като самостоятелна АТЕ от 1 януари 2015 г, като дотогава е в състава на община Велинград. На територията, сравнително равномерно са разположени 16 населени места, три от община Сърница, пет от община Борино и осем от община Доспат. Характерно за територията, което я отличава от други е, че всички населени места са „живи“. Най малкото населено място е с. Кожари с 82 жители. Всички останали села са с население над 100 жители. Четири населени места са с население между 100 и 500 жители – с. Чала, с. Чавдар, с. Буйново и с. Ягодина. С население от 500 до 1000 ж. са шест села – Црънча, Побит камък, Медени поляни, Късък, Любча и Бръщен. С население между 1000 и 2000 жители са селата Змеица и Барутин, а с население над 2000 жители са трите общински центъра – гр. Доспат, с. Борино и гр. Сърница.

Територия „Високи Западни Родопи” съчетава по уникален начин релеф, местообитания, климат, традиционно земеползване, природни забележителности и културно-историческо наследство, които формират ландшафт от регионално и национално значение, в който естествено срещашите

се видове съществуват при естествени условия на разпространение и изобилие и съществуват в синхрон с развитието на територията. Тези изключителни природни дадености дават големи предимства на територията за планиране и развитие в областта на устойчивия туризъм и правят района изключително привлекателен за туризъм и инвестиции.

Едни от най-значимите местни ресурси са язовир Доспат с дължина 18 км и природните феномени Буйновското ждрело с Ягодинската пещера. Типичните за „Високи Западни Родопи“ пейзажи и природни дадености, се считат за природна атракция и дестинация – те предлагат ландшафт, животински и растителен свят, възможности за различни спортове като катерене, планинско колоездене, преходи, наблюдение на диви животни и др. В територията се намират множество водопади, горски извори, чешми и горски пътеки. Добре запазената природа и благоприятния климат предопределят туристическия потенциал на района.

Климатът на територията е много благоприятен и силно повлиян от релефа и близостта на Средиземно море – налице е прохладно лятото, продължителна и топла есен и мека зима – тези фактори са предпоставка за развитие на високопланинско пасищно животновъдство и екстензивно земеделие насочено основно към отглеждане на картофи, боб, арония, малини, къпини, касис и билки. Поради голямата чистота на почвения слой и въздуха в територията, почвите са подходящи за развитието на биологично земеделие.

Същевременно суровите природни условия, малката площ на обработваемите земи и ниските добиви са лимитиращ фактор за развитие на интензивно земеделие и предполагат търсене на възможности за диверсификация в посока развитие на неземеделски дейности.

Изключително богатство за територията са изобилните водни ресурси и наличието на язовир Доспат, Ягодинската пещера и Буйновското ждрело, които дават много възможности за разнообразяване на местната икономика.

Територията „Високи Западни Родопи“ се характеризира с изключително богато биологично разнообразие. Като цяло възможностите за използване на ЗТ като природни атракции и включването им в туристически продукти е подценено до момента.

За територията е характерно голямото разнообразие на недървесни горски продукти, които се събират от местното население и туристите, но същевременно липсват местни преработвателни предприятия, а това означава изтичане на ресурсите към други територии. Чистата околна среда в територията е важен фактор за утвърждаването на района и в култивирането, отглеждането и събирането на гъби, билки и горски плодове;

Природните ресурси, въпреки големият им потенциал се използват непълноценно за развитието на територията.

Демографските характеристики на територия „Високи Западни Родопи“ могат да се определят като типични за повечето подобни планински гранични територии – застаряващо население, отрицателен демографски прираст, висока механична миграция – официална и статистически неотчетена. Голяма част от трудоспособното население работи извън територията – главно мъжете в областта на строителството. За територията е характерно, че голяма част от младите хора не се завръщат по местоживееене след завършване на висше образование, поради липсата на качествени услуги, липса на възможности за работа и места за развлечения. Предизвикателство

пред местната общност би следвало да бъде създаване на условия за запазване и стимулиране на съществуващия бизнес, намиране на нови инвеститори и които да вложат капитали в територията за създаване на нови работни места, стимулиране на икономическата дейност, от там и създаване на предпоставки за задържане на трудоспособното население на територията. Необходимо е подобряване на качеството на работната сила, нейната адаптивност към променящите се условия на пазара на труда и пригодност за заетост чрез мерки за насърчаване усъвършенстването на човешките ресурси, тяхната социалната интеграция и конкурентоспособност.

По отношение на икономическото развитие се наблюдава нарастване на основните икономически показатели, но в недостатъчна степен за създаване на стабилна и устойчива икономика - ниска е инвестиционна активност на местните жители и липсва приток на външни инвестиции, слабо навлизат информационните и комуникационни технологии във фирмите. В територията липсват изградени структури за подкрепа и консултиране на бизнеса - няма бизнес инкубатори или консултантски центрове.

Като размер икономическите субекти са предимно микро, малки и в ограничен брой средни предприятия.

В предвид на суровите високопланински условия в територията – земеделието е сравнително добре развито, но добивите от единица площ са малки, а разходите са сравнително големи, което води до висока себестойност на произведената продукция – в повечето случаи това има негативен ефект върху нейното пазарно позициониране. Значим местен проблем е липсата на затворен цикъл от произвежданите в територията суровини до получаването на краен продукт от тях. Това от една страна създава предпоставки за развитие на преработващи предприятия, а от друга страна да се търсят възможности за привличане на капитали в територията за създаване на местни тържища и пазари за произвежданите продукти и суровини.

Земеделските стопани не разполагат с достатъчно финансови ресурси за инвестиции за развитието на техните стопанства. В територията поради чистотата на почвата и въздуха има благоприятни условия за развитие на биологично земеделие.

Наличието на високопланински пасища и сенокосни ливади правят територията подходяща за развитието на пасищно животновъдство, но в настоящия момент това е един от най-слабо усвоените ресурси в територията. Лимитиращ фактор за развитие на животновъдство е продължителния зимно-оборен период при отглеждане на животните и краткия пасищен период през лятото.

Алтернатива за развитие на земеделието е засаждането и развитието на подходящи за природно-климатичните условия насаждения като малини, ягоди, арония, билки, етерично-маслени култури и нискостеблени растения.

Горското стопанство в територията е стратегически резерв за развитието на туризма, дърводобива и дървопреработването. Горите са основно с дървопроизводствени и защитни функции и са основно държавна собственост – ДГФ. Горите на територията са голям източник на т.н. недървесни горски продукти и услуги – тяхното събиране носи ползи и допълнителни доходи за местните хора, а в активния сезона на бране понякога е и основен източник на препитание.

Богатството от недървесни ресурси е предпоставка за развитие на съпътстващи преработвателни предприятия.

Територията има много висок потенциал за развитие на различни видове туризъм, който към момента е неусвоен, както и богато културно-историческото наследство, но то е недобре проучено, не инвентаризирано, не са правени консервационни- реставрационни дейности и до момента то не е осъзнато като местен ресурс. Територията се нуждае от цялостна и агресивна туристическа реклама и маркетинг, така че да се развие цялостния туристически потенциал и туризмът да се развива балансирано в цялата територия. Инфраструктурата в общините от територията се нуждае от доизграждане, подобряване и по-добро поддържане.

Основен проблем пред туристическото развитие на територията е липсата на качествена реклама на туристическите възможности и липсата на имидж – територията няма ясна визитна картичка в интернет пространството, няма разпознаваем туристически облик. Това предопределя краткия туристически сезон и престой на туристите в територията.

Туризмът в територията се развива без необходимото за целта планиране и без да е изградена необходимата инфраструктура.

Местния туристически бизнес няма работеща собствена организация, която да отстоява неговия интерес. Бизнеса работи индивидуално, не се наблюдава форма на сътрудничество както в отрасъла, така и между НПО и бизнеса. Друга характерна черта за туризма в територията е наличие на много места за нощувка, но липса на добре разработени туристически атракции, които да задържат за по-дълъг престой туристите – това е една незаета пазарна ниша за предоставяне на съпътстващи туристически услуги. Недостатък е моно функционалната ориентация – основно за летен туризъм. Изключително важно за територията е да се намерят форми и варианти за привличане на туристи през всички сезони на годината. В територията липсва достатъчно квалифициран персонал и предприемачи с познания в сферата на туризма. Наред с обезлюдяването в някои части на територията и миграцията на младите и квалифицирани кадри, това е проблем, който спешно трябва да бъде решен, за да се запази местната идентичност и да се развива територията.

Публичната инфраструктура в територията е физически и морално остаряла, а това в съчетание с трудния планински релеф и отдалеченост от големи градски центрове и достъпа до територията само с автомобилен транспорт повишава изолацията на района и територията се оформя като непривлекателно място за живот. В почти всички населени места липсва канализация, а там където има е физически остаряла и неефективна. В територията липсват пречиствателни станции за отпадни води, няма оформени паркови зони. Всички населени места се нуждаят от благоустрояване, модернизиране и подобряване на цялостния облик. В територията има нужда от изграждане на места за отдих и почивка, от оформяне на тротоарни площи и паркоместа.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани лица на територията на МИГ:

След проучване на наличната публична информация, анализирани на участието в проведените информационни и работни срещи, проведените анкетни и други проучвания в населените места от територията, и консултиране с екипа на МИГ, са идентифицирани следните **девет групи заинтересовани страни**, като в тях са включени лица с общ интерес и възможности, свързани

с реализиране на стратегия за Водено от общността местно развитие, включително и като потенциални получатели на финансова помощ и ползватели на резултатите от нейното изпълнение:

1. **Местна власт** /избираеми представители и общински администрации/;
2. **Образователна сфера** /представители на училища и детски градини, деятели в образователната сфера/;
3. **Земеделски бизнес** /земеделски производители, фирми, кооперации, предприятия преработващи земеделска продукция/;
4. **Туристически и обслужващ туризма бизнес** /хотелиери, ресторантьори, аниматори по пещерите, екскурзоводи, занаятчии и др./;
5. **Производства и други услуги** (производствени фирми и организации, фирми оказващи услуги в транспорта, строителство и други)
6. **Бизнес с горски ресурси** /собственици на гатери, цехове за пелети и други дървесни продукти/;
7. **Културна сфера** /читалища и НПО в културната област, самодейни състави, самодейци/;
8. **Местно развитие** /организации за развитие, вкл. екологични, социални, спортни, деятели в съответните области, доброволци/;
9. **Религиозна сфера** /настоятелства на религиозни храмове в трите общини/.

На територията живеят хармонично представители на няколко **етнически** (българи, турци) и **религиозни общности** (християни и мюсюлмани). Представители на ромската общност не са заселени трайно на територията и са изключение (виж. приложен анализ). Доколкото делът на отделните групи е сравнително голям и равностоен, то на територията не съществува усещане че отделните групи – етнически или верски са уязвими. Изготвеният анализ на уязвимите групи на територията идентифицира наличието на следните: пенсионери на възраст над 65 години; хора с увреждания и обезсърчени, дългосрочно безработни лица. Техният обхват, описание на проблеми и нужди са подробно описани в приложения анализ.

3.3. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите:

СИЛНИ СТРАНИ		СЛАБИ СТРАНИ	
Фактори с положително влияние		Фактори с негативно влияние	
1.Красива и съхранена природа, наличие на водни ресурси, в т.ч. вторият по големина в България язовир, я-р „Доспат“	5	1.Отдалеченост от големи административни центрове, летища и пристанища	-5
2.Отлични климатични условия за развитие на туризъм и пасищно животновъдство	5	2.Недоизградена и амортизирана техническа инфраструктура	-3
3.Богато и значимо културно-историческо наследство, запазени фолклор и занаяти, богата и разнообразна местна кухня	3	3.Недостатъчен междуселищен обществен транспорт и липса в някои малки населени места на обществени и здравни услуги	-4

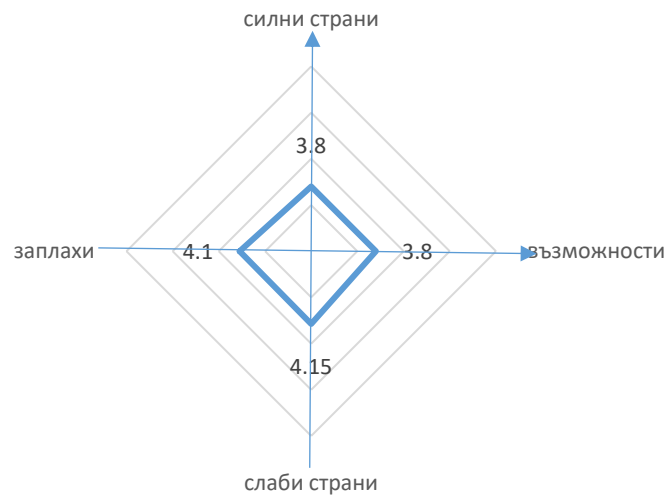

4.Наличие на много пещери	4	4.Слаб интерес от страна на младото поколение към запазване на местния бит, идентичност и културно наследство	-3
5.Големи по площ и в близост до населените места горски масиви, в т.ч. сертифицирани гори	5	5.Липса на сътрудничество/сдружаване между собственици /производители/преработватели	-4
6.Голямо разнообразие на недървесни горски ресурси	4	6.Беден културен календар и ограничено разнообразие от туристически атракции	-4
7.Наличие на естествени ливади и пасища	5	7.Голяма част от историческите обекти не са социализирани	-4
8.Относително добра структура и образователно равнище	3	8.Миграция на икономически активното население към по-големи населени места в страната и чужбина и застаряване на населението	-5
9.Силна ангажираност на местните власти към развитието на територията и създадена МИГ, изпълнила СМР и дейности за увеличаване на капацитета на местната общност по ПРСР 2007-2013г.	3	9. Висок дял на ниско образованите и ниско квалифицираните безработни	-4
10.Капацитет и активност на общините по европейски и национални програми и проекти	3	10.Затруднен достъп до спешна медицинска помощ и здравни услуги от по-високо ниво	-5
11.Развити социални услуги и запазена мрежа от общообразователни училища и детски заведения	3	11.Слаба диверсификация на местната икономика - силна зависимост от сектор дърводобив и дървопреработка, както и от моно културно земеделие	-4
12.Осигурена извън болнична лечебна помощ на населението в територията	2	12.Малък дял на животновъдството.	-4
13.Наличие на свободна работна ръка и изключително трудолюбиво население	3	13.Липса на високо технологични производства	-4
14.Наличие на квалифицирани кадри в традиционните за територията сектори-дърводобив и дървопреработване, шивашка и хранително-вкусова промишленост	3	14.Недостиг на собствен капитал и труден достъп до кредити за дребните производители/ преработватели	-5

15.Традиции в сферата на земеделието и горското стопанство-дърводобив и дървопреработване	4	15.Няма регистрирани местни марки за произвежданите продукти или ресурси	-3
16.Голям брой и с добро качество обекти за настаняване и хранене на туристи в цялата територия	4	16.Сравнително слаба предприемаческа култура и ниска икономическа активност на местното население и бизнес, както и липса на инвеститори	-4
17.Положителна нагласа и готовност за сътрудничество на местното население за развитието на туризма	3	17.Липса на подкрепяща бизнес инфраструктура	-4
18.Нарастващи инвестиции в сферата на туризма	4	18.Сезонност на туристопотока с малка продължителност на престоя и ниска средна годишна заетост на местата за настаняване	-5
19.Екологично чиста територия и липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда	5	19.Липса на достатъчно квалифицирани кадри в туризма	-5
20.Богато биоразнообразие, включващо видове, местообитания и екосистеми с национална и международна значимост	5	20.Ниска екологична култура сред населението и слаба информираност за начините на опазване на ОС	-4
ВЪЗМОЖНОСТИ		ЗАПЛАХИ	
Фактори с положително влияние		Фактори с негативно влияние	
1.Растящ пазар и търсене на нови туристически атракции и продукти, свързани с експониране на природата и културно-историческото наследство	4	1.Несъвършена законова рамка, регламентираща опазването на културното наследство.	-4
2.Нарастване търсенето на алтернативни форми на туризъм в национален и световен мащаб	4	2. Липса на инвестиционен интерес	-3
3.Оползотворяване на природните ресурси за развитието и предлагането на разнообразни туристически продукти, свързани със селски, екологичен, планински, приключен-ски и тематичен като форми на алтернативния туризъм.	4	3.Силна конкуренция от други дестинации в региона и страната със сходни характеристики	-4
4.Развитие на трансграничното сътрудничество с Гърция.	5	4.Невъзможност за използване на природния потенциал на района	-5

		поради намаляващия капацитет на човешкия ресурс и обезлюдяването	
5.Използване на публично-частното партньорство като инструмент за подобряване на средата и услугите	4	5.Риск от замърсяване на околната среда, водните ресурси и защитените зони.	-2
6.Привличане и задържане на млади квалифицирани кадри	2	6.Глобално изменение на климата и отрицателното му влияние върху природните и туристически ресурси	-5
7.Нарастващ интерес към предлагането на регионални туристически продукти и възможност за развитие на сътрудничество със съседни туристически дестинации	3	7.Липса на достатъчно собствени приходи и зависимост на общинските бюджети от централната власт.	-5
8.Повишаване на квалификацията и образованието на местната общност чрез мерки за обучение през целия живот	2	8.Липса на целенасочена държавна политика за подпомагане и инвестиции в слаборазвитите планински и гранични райони	-4
9.Наличие на финансови механизми за подкрепа на предприемачеството	4	9.Миграция на образованите хора и квалифицирана работна ръка	-5
10.Привличане на инвестиции от български и чуждестранни инвеститори, включително от фондовете на ЕС.	5	10.По-добри възможности за реализация на младите хора извън територията	-5
11.Финансиране на Стратегията за ВОМР и наличието на МИГ на територията	5	11.Продължително негативно влияние на глобалната финансова и икономическа криза	- 3

SWOT анализът като аналитичен инструмент, използван при разработване на стратегическата рамка на СВОМР, очертава горната комплексна картина на територията на общините Доспат, Борино и Сърница.

В систематизиран вид, тя е извлечена на базата на подробните аналитични проучвания, които очертаха силните и слабите страни в досегашното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие и екологично състояние. На основата на оценките на потенциалите и ресурсите, с които разполагат обхванатите

общини и оценката на външната среда - политическа и макроикономическа среда се очертаха и възможностите и заплахите пред развитието на територията. Квантифицираният анализ, позиционира територията сравнително равномерно с лека доминация на квадранта заключен между слабите страни и заплахите. Тези фактори в голяма степен предопределят и характера на местната стратегия, която може да бъде както „защитна“, така и „агресивна“, предвид на множеството силни страни, които територията притежава. Такава стратегия, може да бъде насочена както към преодоляване на слабите страни и минимизиране влиянието на заплахите пред територията, така и към оползотворяване на възможностите, опирайки се на силните и страни, т.е. „комбинираната“ стратегия би била най-подходяща за територията на МИГ ВЗР.

3.4. Потребности на уязвимите и малцинствени групи, при наличие на такива:

Резултатите от извършения анализ за наличието на уязвими групи на територията на общините Доспат, Борино и Сърница и техните потребности, показват че това са:

- пенсионери на възраст над 65 години;
- хора с увреждания;
- обезсърчени дългосрочно безработни.

Ниското равнище на доходите и на трите идентифицирани уязвими групи и липсата на възможност за адекватна заетост (за тези от втора и трета група) характеризират най-общо потребностите на уязвимите групи, защото се повишава рискът от социално изключване, бедност и неравенство.

Реализацията на пазара на труда на хората с увреждания е един от основните инструменти за интеграция на хората с увреждания във всички области на обществения живот. Необходимо е да се подобри жизнената среда, така че тя да бъде достъпна за хората с увреждания, а също така да се увеличат предоставяните услуги за тях /медицински, транспортни, подобряващи социалния живот и др./.

В интерес на запазването на населението на територията на МИГ и дори на увеличаването му е развитието на нов поминък за дългосрочно безработните. Възможност за това е реализацията на проекти в рамките на одобрена СМР и ПРСР по отношение на алтернативна заетост и разкриване на нови работни места в сферата на туризма, услугите, селското и горско стопанство, и хранително-вкусовата промишленост. Ще са от значение дори временно разкрити или сезонни работни места, тъй като при дългосрочно безработните е важно да бъдат възстановени трудовите им навици.

За самотно живеещите хора на 65 и повече години е важно да се осигури подкрепа за почистване, пазаруване, осигуряване на дърва в селата и други подобни услуги, възможност за посещение на лекар по домовете, осигуряване на топла храна, осигуряване на възможност за качествено прекарване на времето в пенсионерски клубове или дневни центрове, където да получат и медицинска грижа и помощ.

Заетостта за неравнопоставените групи е фактор и за излизане на част от тях от капана на бедността и за реализиране на някои от задачите на социалната икономика.

С реализацията на СМР може да се избегне задълбочаването на бедността сред лицата от територията, които са с ниска икономическа активност, ниска трудова мобилност и липса на мотивация за труд при ниско заплащане и ще се спре обезлюдяването и застаряването на населението в нея.

4. Цели на стратегията: (не повече от 10 страници)

4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:

Основните цели и приоритети (стратегическа рамка) на СВОМР на МИГ „Високи Западни Родопи – Борино – Доспат – Сърница“ са изведени на базата на резултатите от извършения социално - икономически анализ, изложените в т. 3.3 силни и слаби страни и прогнозираните влияния на външните фактори – възможности и заплахи за територията. При формулирането на целите са отчетени и идентифицираните потребности на основните групи заинтересовани страни, съобразявайки се с наличните финансови ресурси с които може да се обезпечи, изпълнението на мерките. Отчитайки местните потребности и специфики, изведената политика за местно развитие ще разчита на финансиране на ЕЗФРСР. Идентифицираните нужди не могат да бъдат задоволени, само и единствено от ЕЗФРСР. Не са за пренебрегване нуждите, които са свързани с подобряване на качеството на работната сила, осигуряването на заетост и социални нужди на уязвими групи, които могат да бъдат финансирани от ЕСФ, посредством ОПРЧР, но бенефициенти на територията с потенциал и готовност да подготвят качествени проекти не бяха идентифицирани. Причината е, че местните потенциални бенефициенти са микро фирми, които работят на принципа на „самонаетост“ или малък брой наети лица и мерките свързани с квалификацията на човешки ресурси, осигуряване на заетост и други от ОПРЧР не са по тяхна „мярка“. Малките и средни предприятия, които са ограничен брой на територията, както и общинските администрации декларират намерение да кандидатстват по програмата на национално ниво. Същият подход ще бъде използван и за другите оси на ОПРЧР по които бенефициент на национално ниво ще бъдат трите обхванати от МИГ общини. На територията

съществува МИРГ, която е прилагала местна стратегия в периода 2007 -2013 г. На местно ниво има консенсус по отношение на това дейността на МИРГ да продължи и потребностите, свързани с рибарството и рибарските общности на територията да бъдат покривани с отделна стратегия, която да бъде финансирана от ЕФМДР, посредством ОПМДР. Стратегията не предвижда също изпълнението на мерки, както от ОПООС, така и от ОПИК по същите причини. В този контекст политиката за местно развитие, която ще се реализира в периода 2014 – 2020 г на МИГ е фокусирана върху проблеми и потребности, които са допустими за разрешаване с финансиране от ЕЗФРСР. Отчитайки тези ограничения са изведени две основни цели на СВOMP:

Цел 1. Конкурентоспособна икономика, базирана на местни ресурси, осигуряваща по високи доходи и заетост;

Цел 2. Подобряване на средата за обитаване и бизнес.

Целите са в съответствие с дългосрочната визия за развитие на територията, която в процеса на разработване на СМР се определи като: „Високи Западни Родопи - желано място за живот, туризъм и отдих, чрез устойчиво използване на природните и културно-историческите ресурси на територията“. В основата на местното развитие е използването на местните природни и културни ресурси, които ще бъдат подходящо социализирани за целите на развитието на туризма, преработващата промишленост (преработката на земеделски и горски продукти) и съпътстващите ги услуги.

Първата цел „*Конкурентоспособна икономика, базирана на местни ресурси, осигуряваща по високи доходи и заетост*“ ще бъде постигната чрез инвестиции насочени, към съществуващи стопански сектори, като се оказва подкрепа за разнообразяване на предлагане (в сектора на туризма и услугите), повишаване на капацитета за растеж (промишлените предприятия предимно в текстилната, шивашката и мебелната промишленост). Чрез подкрепа за предприятия от преработващата промишленост (земеделски и горски продукти) ще се търси скъсяване на достъпа до пазара (къси вериги за доставка) и добавяне на стойност на място, предпоставка за по висока заетост и доходи на територията.

Втората цел „*Подобряване на средата за обитаване и бизнес*“ ще се постига чрез подкрепа за разширяване и подобряване на публична инфраструктура, която да повиши привлекателността на средата за обитаване и подобри достъпа до отделни услуги за да насърчи задържането на населението на територията и направи по приветлив облик на населените места с туристически потенциал.

В процеса на разработване на СМР, съвместно с заинтересованите групи са изведени три приоритетни области на политиката за местно развитие, които са следните:

Приоритет 1. Развитие на устойчив туризъм;

Приоритет 2. Развитие на предприемачеството;

Приоритет 3. Доизграждане на публичната инфраструктурата.

III. Развитие на устойчив туризъм ще се фокусира върху следните нужди на територията:

- осигуряване на достатъчно на брой и разнообразни туристически продукти;
- увеличаване на краткия туристически сезон и престой на туристите в територията;
- модернизиране на местата за настаняване и хранене;

- регистриране на териториални или продуктови марки;
- качествена реклама на туристическите възможности;
- създаване на имидж – територията няма ясна визитна картичка в интернет пространството.

П2. Развитие на предприемачеството адресира проблемите на микро предприятията на територията на МИГ и нуждата от:

- технологична модернизация и подмяна на остаряло оборудване;
- въвеждане на иновативни технологии;
- насочване на производството към съвременните нужди на пазара;
- средства за стартиране на малък бизнес;
- повишаване производителността на труда във фирмите;
- подобряване на достъпа до пазара на произведените на територията, горски и земеделски суровини/продукти

П3. Доизграждане на публичната инфраструктурата ще се фокусира върху ограничен кръг от нужди в областта на публичната инфраструктура. В това отношение потребностите на трите общини са много, големи и скъпи. Инженерната инфраструктура на населените места, които са разположени изключително във високопланински терен е трудна за изграждане и поддържане и изисква значителен финансов ресурс. Подхода на общинските ръководства ще бъде, необходимите средства да бъдат търсени чрез мерките от ПРСР на национално ниво, докато на местно ниво ще се осигури ресурс за по ниско ресурсоемки проекти и нужди, като:

- благоустрояване на зони за отдих и публично туристическо ползване;
- подобряване състоянието на тротоари и на уличното осветление
- базисна инфраструктура за достъп за хора с увреждания и възрастни хора
- инфраструктура за подобряване достъпа до туристически обекти;

Интервенциите по приоритетите ще бъдат фокусирани в шест специфични цели.

4.2. Специфични цели:

СЦ1. Разнообразяване на туристическите продукти и предлагане на основата на природните и културни дадености на територията.

Територията предоставя добри възможности за алтернативен туризъм – селски, екологичен, планински, приключенски и тематичен. В нея могат да се предлагат разнообразни туристически продукти, свързани с пешеходни преходи и разходки, маршрути за езда, наблюдения на животински и растителни видове и фото лов, възпроизвеждане и участие в редица традиционни дейности от бита, местни празници и ритуали и т.н. Природните дадености и създадената добра материална база предлагат възможност за съчетаване на почивка с бране на гъби, билки и диворастящи плодове. Акцент в туристическите продукти могат да са фолклорните програми и празници, занаятчийските работилници като туристически обекти, демонстрациите и „обучението” на туристите, продажбата на сувенири и местни стоки и т.н. Конкретни дейности и услуги са популяризирането на местната родопска кухня с използването на характерни

продукти, организирането на дегустации и участие в производства, установяването на празници и др. Територията е подходяща за лов, риболов, водни спортове - водни ски, гребане, велотуризм; за разходки и активна почивка. Този потенциал към момента е слабо усвоен. Богато културно-историческото наследство, не е недобре проучено, не инвентаризирано, не са правени консервационно- реставрационни дейности и до момента то не е социализирано. Изграждането на специализирана туристическа инфраструктура, създаването на нови атракции и услуги, които да развият и популяризират района ще повишат стопанското значение на сектора за местната икономика и ще го направят по устойчив. Развитието на туризма ще допринесе за откриването на много нови работни места, което да задържи младите хора в територията и ще спомогне за решаването на проблемите свързани с обезлюдяването и липсата на квалифицирана работна ръка. С развитието на туризма ще се увеличат доходите на местното население и ще възникнат нови производствени и обслужващи сектори, ще се подобри жизнената среда и ще се съживи местната общност. С туризмът се стимулира предприемачеството и цялата местна икономика. Увеличават се приходите от данъци в общините, което е важен фактор за възможностите на местните власти да допринасят за развитието на територията и провеждането на местните политики. Територията се нуждае от цялостна и агресивна туристическа реклама и маркетинг, така че да се развие цялостния туристически потенциал и туризмът да се развива балансирано в цялата територия.

СЦ2 . Подобряване на условията за настаняване и хранене в населени места с туристически потенциал.

Въпреки, че инвестициите за изграждане на места за настаняване и хранене през последните десет години са относително големи, все още съществува потребност от нейното модернизиране/осъвременяване с оглед на високите очаквания на туристите. В отделни населени места с туристически потенциал такава не е изградена. Съществува потребност от изграждане на малки по размер места за настаняване и хранене в гравитиращи населени места, които да предложат условия за приемливо настаняване и хранене на туристите, които да осигурят възможност за туристическо предлагане, като например на туристически продукти в културно-познавателния, екологичния и селски туризм. Те трябва да пресъздават местната самобитност и култура.

Изпълнението на двете цели по този приоритет ще доведе, както до предлагането на нови продукти, така и до увеличаване на традиционния туристическия поток, посредством прилагането на **мярка 06 „Развитие на стопанства и предприятия“**. В Стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага посредством **подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“**, където е локиран голяма част от финансовия ресурс по СМР.

Приоритет ще се дава на проекти водещи към усвояване на местния туристически потенциал и утвърждаващи местната идентичност. С голяма тежест при подбора ще бъдат проектите водещи до създаването на заетост.

СЦ3. Модернизация и разширяване на производствения капацитет на микро предприятията на територията на МИГ.

Подкрепата за насърчаване на предприемачеството на територията на МИГ е приоритет, който намира подкрепа, основно в тази специфична цел. Нуждата от капитал за стартиране на малки производства и услуги за местно потребление и туристическото предлагане ще бъдат във фокуса на подкрепата по тази мярка. Микро предприятията регулярно изпитват трудности с набирането на капитал или кредитен ресурс за разширение и модернизация на производството. Техните ограничени ресурси лимитират достъпа им до нови технологии и системи за управление, което се отразява негативно на ефективността на производството и възможностите за достъп до пазари, устойчиво развитие, присъствие и ефективно използване на ползите от растежа на тези пазари. Очакваните резултати от предоставянето на безвъзмездна финансова помощ са свързани с подобряване на конкурентоспособността на фирмите и като резултат – подобряване на пазарното им присъствие чрез внедрени технологии за подобряване на производствения процес, постигане на по-висока производителност, намаляване на производствените разходи и оптимизиране на производствената верига, съответно повишаване на добавената стойност и активно включване във всички етапи на веригата за добавяне на стойност. Тези фирми са важни за местната общност, защото осигуряват заетост на немалка част от нискоквалифицираната работна сила и в много от населените места са единствените осигуряващи заетост. Запазването им е от важно значение за трудовия пазар и това налага да се търси подкрепа за повишаване на тяхната конкурентоспособност и капацитет за растеж.

СЦ4. Подобряване реализацията и добавяне на стойност към земеделски и горски продукти
На територията има няколко малки предприятия за преработка, основно на мляко и дървесни горски продукти. Тези предприятия са подложени на сериозен конкурентен натиск от големите производители. За да се запазят на този пазар и да могат да преработват суровината, която изкупуват от територията същите трябва да модернизират производствената си база и да подобрят технологичните процеси за да отговарят на високите за тях изисквания. Ще се насърчава и изграждането на нови преработвателни мощности за преработка на суровини произвеждани на територията на МИГ. Преработката на земеделска и горска продукция ще създаде възможност за добавяне на стойност на място, създавайки заетост от една страна и местни продукти от друга, които да бъдат част от разнообразяването на туристическото предлагане на територията, подкрепяйки развитието на туризма. Изграждането на сушилни за билки и плодове ще подкрепи и диверсификацията на растениевъдството към по-интензивни култури, носещи по-високи доходи и осигуряващи не само сезонна заетост на земеделските стопани. Постигането на специфичната цел ще бъдат реализирани чрез подкрепа за два до три малки проекта за преработка по **подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти“** и по **подмярка 8.6 Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти**. По тях ще се насърчават проекти за инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване и сушене на продукти, произвеждани на територията на МИГ, проекти с които се въвеждат нови процеси и технологии, целящи опазването на околната среда, както и ако същите са за преработка на биологични продукти. Покриването на нуждата от създаването на нови работни

места за територията ще се реализира чрез приоритетен подбор на проекти, насърчаващи заетостта чрез разкриването на работни места и/или запазване на съществуващи работни места.

СЦ5. Подобряване облика на населени места с туристически потенциал

Целта адресира ограничени, но важни потребности на местната общност. Освен че осигурява по-приятелска среда за живеещите на територията тя трябва да доведе до подобряване на туристическия облик на населените места, особено на тези с туристически потенциал.

Ще се търси максимално въздействие на проектите върху населението, което ще се възползва от подобрените основни услуги. Проекти въвеждащи иновативни технологии или инвестиции с екологичен ефект ще бъдат предпочитани при равни други условия. Целта ще се постигне посредством интервенции в обхвата на **подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”**. За постигане на целта в допълнение на интервенциите по подмярка 7.2. ще бъде и **подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата“**, която ще се прилага по условията за допустими разходи, дейности и бенефициенти така, както са посочени в ПРСР. Стратегията отчита потребността от ремонтване на религиозните храмове и облагородяване на прилежащите им пространства, но наличният ресурс по СМР ще бъде достатъчен за подкрепа на не повече от един проект. Поради тази причина подкрепа за осигуряването на необходимия финансов ресурс ще се търси допълнително от ПРСР и се препоръчва, съответните заинтересовани страни да се обърнат за директна подкрепа от нея.

СЦ6. Разширение на туристическата инфраструктура за публично ползване

Специфична цел 6 трябва да подкрепи постигането на СЦ1 и СЦ2, посредством осигуряването на достъп до природни и културни обекти с туристически потенциал, които да бъдат в основата на разнообразяването на туристическото предлагане. Маркирането на съществуващи обекти, популяризирането им и други подходящи тяхното експонирани дейности ще бъдат подкрепени за постигането на целта, която следва да подпомогне изграждането на публична среда благоприятстваща туристическото предлагане и отдиха на населението на територията. Специфичната цел ще бъде постигната посредством интервенции в обхвата на **подмярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура“**, които да доведат до оползотворяване на туристическите ресурси на територията на МИГ. Ще се дава приоритет на проекти, които осигуряват подобряване на околната среда и постигат екологичен ефект и въздействие и същите са около по големите населени места на територията.

4.3. Връзки между стратегията за ВОМР с характеристиките на конкретната територия, разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация:

СВОМР отчита в пълна степен специфичните характеристики на територията и конструира стратегическата и рамка именно върху тях, като се опитва да ги превърне от „пасив” в „актив”.

Територията на МИГ е планинска, гранична, типично селска, изостанала периферия, която притежава всички онези териториални характеристики, които правят селските територии, обект на специални интервенции. Изведените потребности на територията са огромни и те не могат да бъдат задоволени в рамките само на СВОМР. Местните потребности, описани в т.3.1 показват наличие на съответствие със следните потребности на национално ниво, определени в ПРСР, 2014 – 2020.

2А-1: Повишаване на конкурентоспособността на стопанства в секторите мляко, месо, плодове и зеленчуци и етерично-маслени и лекарствени средства;

2А-3: Подобряване на достъпа до външни финансови средства;

2В-1 Подобряване на икономическите резултати на фирмите в горското стопанство, дърводобива и първичната преработка на дървесина;

3А-1 Подобряване на вертикалното и хоризонталното сътрудничество между земеделските производители, преработватели и търговци;

3А-2 Ускоряване на иновациите, подобряване на енергийната ефективност и технологичното обновление в хранителната промишленост;

3А-4 Скъсяване веригите на доставки, насърчаване на местните пазари и подобряване на маркетинга на земеделски продукти;

4А-5: Подпомагане на земеделието в райони с природни ограничения;

4Б-2: Увеличаване на дела на биологичното производство;

6А-1: Повишаване на инвестициите в неземеделските сектори на селските райони;

6А-2: Развитие на предприемачеството в селските райони;

6Б-2: Подобряване на техническата инфраструктура;

6Б-3: Подобряване на туристическата инфраструктурата;

6Б-4: Развитие на местния капацитет за устойчиво развитие;

Тези потребности са в четири основни приоритета:

Р2: Подобряване на жизнеспособността на стопанствата и конкурентоспособността на всички видове земеделие във всички региони; насърчаване на новаторски селскостопански технологии и устойчивото управление на горите;

Р3: Насърчаване на добро организиране на хранителната верига, в т.ч. преработката и търговията със селскостопански продукти, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство;

Р4: Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство

Р6: Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони

и в седем от общо шестнадесет приоритетни области на ПРСР.

Определените в СВОМР основни цели са в съответствие с целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони и ПРСР за периода 2014 – 2020 г. и по конкретно с две от тях:

1. Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското и горското стопанство и преработваща промишленост;

2. Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.

Целите на политиката за местно развитие, са продължение на изведените цели и приоритети на Регионалният план за развитие на Южен централен район и Областните стратегии за развитие на Смолян и Пазарджик, които в по-големият контекст допринасят за: по балансираното развитие на територията; изграждане на базисната инфраструктура в населените места, развитие на производства и услуги водещи до повишаване равнището на заетост и доходите на заетите лица, развитие на туризъм и икономика основана на местния потенциал. Налице е пълно съответствие с политиките заложи в Общинските планове за развитие на общини Доспат, Борино и Сърница и в други местни секторни политики за развитие. Стратегическата рамка на СМР подкрепя постигането на целите на общинско ниво и в дългосрочен план подкрепя визията за развитието на трите общини.

В общинските политики е поставен фокус на политиките на деинституционализация и десегрегация, както и подпомагане на политиките, насочени към младите хора и грижата за хората с увреждания и възрастните хора, които са в съответствие с националните политики. На територията няма домове за възрастни хора, деца и други групи в риск. Грижата за уязвимите и маргинализирани групи се извършва в домашна среда, извън институции. Тази политика ще продължи да се прилага и при реализирането на Стратегията.

4.4. Описание на иновативните характеристики на стратегията

Територията на МИГ „Високи Западни Родопи“ ще прилага за втори път подход за развитие, основан на широко участие на различните групи заинтересовани страни на територията. В този смисъл и с оглед на натрупания опит с настоящата СМР се търси по ясен фокус на интервенциите, отколкото през предходния период. Самата СВОМР търси да приложи по иновативен решения на проблемите на територията. В сектора на земеделието тя се фокусира единствено върху преработката на земеделски продукти. Преработката на горски продукти е новост за територията, която ще цели да подкрепи освен повишаването на конкурентоспособността на фирмите в горския сектор и създаването на възможности за заетост. Стратегията по нов начин насърчава местното икономическо развитие, фокусирайки всички интервенции в посока на бизнеса на територията. Ресурса за публична инфраструктура е сравнително нисък, като той е насочен към такава, която да подкрепи главно туристическото предлагане и отчасти уязвимите групи на територията.

В Стратегията се включват нови мерки (подмярка 8.6), които ще позволят да се използват по-ефективно и по нов начин природните ресурси на територията. На тази основа и посредством ресурса по подмерки 4.2 и 6.4.1 ще се насърчава създаването на нови продукти за територията.

Иновативният характер на Стратегията се допълва и от разписаните в отделните мерки критерии за подбор на проекти, които дават преимущество на проектите внедряващи иновации, подобряване на ресурсната ефективност и въвеждащи нови технологии, процеси, практики и подходи. Подчиняването на всички интервенции в рамките на стратегията към подкрепа за подобряване и разнообразяване на туристическото предлагане, прави СМР фокусирана, което допълва нейния иновативен характер.

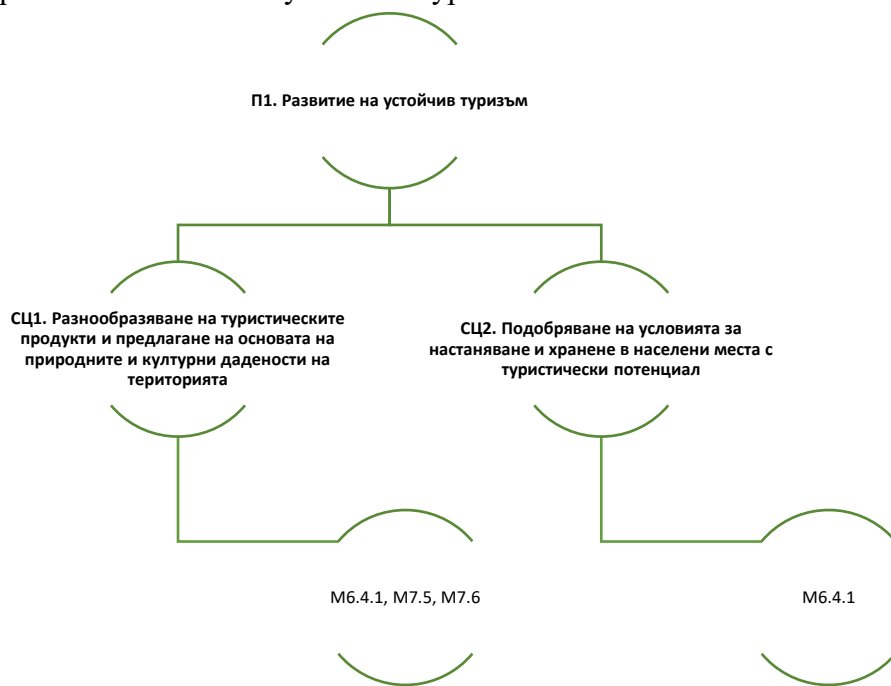
4.5. Йерархията на целите - включително цели за крайните продукти или резултатите:

Йерархията на целите е представена на диаграмите по-долу. Представени са визията за развитие на територията, двете основни цели на стратегията и приоритетите на СВОМР.

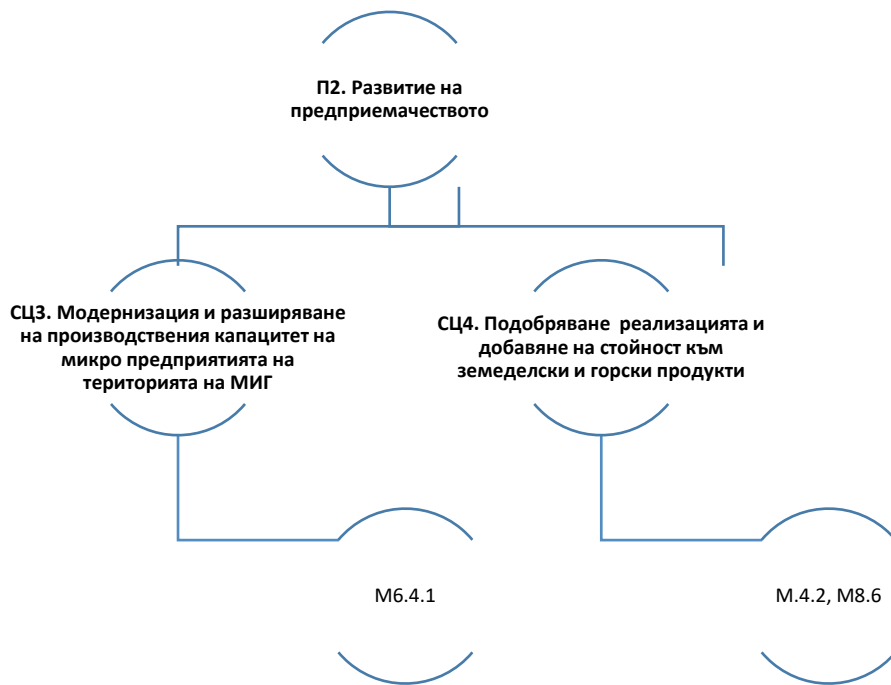

Визията и основните/главните цели се декомпозират в приоритети и специфични цели. Приоритетът определя и насочва развитието в конкретна област на дейност. Специфичните цели към всеки от приоритетите дефинират резултатите в подобласти на съответния приоритет. Изпълнението на всяка специфична цел се постига чрез конкретни мерки/проекти/дейности. Във всеки приоритет са формулирани по две специфични цели. Тяхното постигане ще бъде осигурено, посредством интервенции от една отделна или набор от мерки.

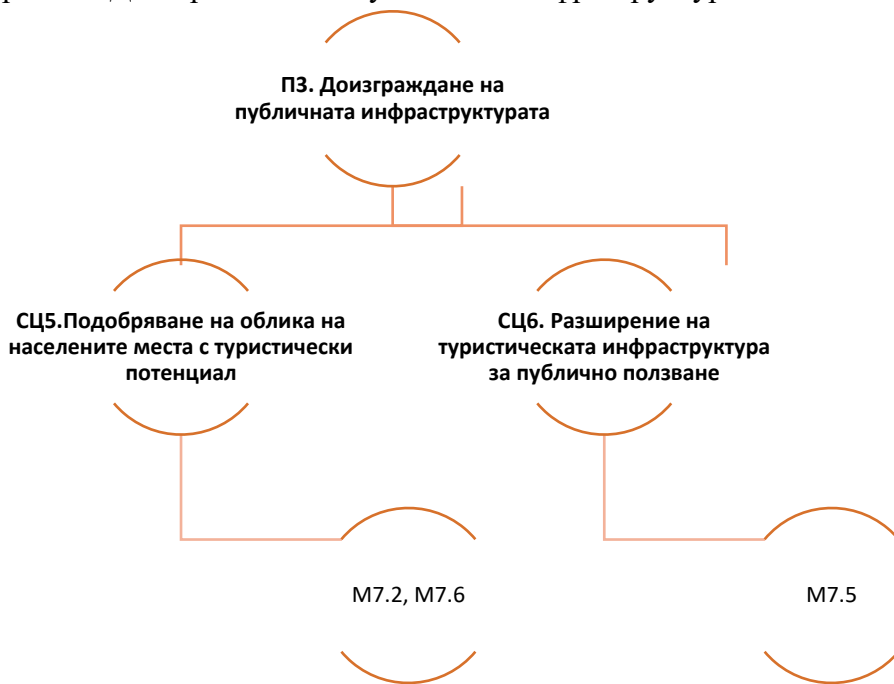
Приоритет 1. Развитие на устойчив туризъм

Приоритет 2. Развитие на предприемачеството

Приоритет 3. Доизграждане на публичната инфраструктура

С реализацията на СВОМР на МИГ Високи Западни Родопи се цели финансирането на двадесет и едно проектни предложения, насочени към постигане на специфичните цели на СМР. Част от тях (три) ще бъдат за преработка на суровини, произвеждани на територията и също толкова насочени към разнообразяване на туристическото предлагане на територията. В процеса на реализация на проекти (публични и частни) ще бъде създадена временна заетост на около тридесет лица. Стратегията цели създаването и на шестнадесет постоянни работни места. От подобрените услуги ще се възползват приблизително четиринадесет хиляди души живеещи на територията на МИГ.

5. Описание на мерките: (не повече от 1 страница за всяка мярка)	
Мерки и дейности за всеки един от фондовете по отделно:	
<p><i>ПРСР (ЕЗФ РСР)</i></p>	<p>Описание на общите условия, прилагани за повече от една мярка</p> <p>Целите на СВОМР за периода 2014-2020г. на Местна инициативна група „Високи Западни Родопи – Доспат, Борино и Сърница“(ВЗР) се планира да бъдат постигнати с прилагането на шест мерки от ПРСР периода 2014-2020г. Избраните мерки са инвестиционни и отговарят на условията и изискванията на чл.15 и чл.16 на Наредба №22 от 14.12.2015г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" на мярка 19 "Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г., издадена от Министъра на земеделието и храните. При изпълнение на</p>

мерките от СМР, МИГ „Високи Западни Родопи – Доспат, Борино и Сърница“ се съобразява и прилага изискванията посочени в точка 8.1. „Описание на общите условия, прилагани за повече от една мярка“ на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. на България, одобрена с Решение за изпълнение на Европейската комисия от 26.05.2015г.

Общите условия за прилагане на всички мерки на СМР на МИГ „ВЗР“ са свързани с:

1. Териториално покритие – проектите и дейностите по всички мерки на СМР се прилагат на територията на действие на МИГ „ВЗР“, която покрива територията в административните граници на общини Доспат, Борино и Сърница. Потенциалните бенефициенти задължително трябва да имат седалище, съответно постоянен адрес за физическите лица на територията на МИГ.

2. Допустимост на разходите по проектите - допустимите инвестиционни разходи са описани във всяка от мерките/подмерките посочени по-долу. Допустими за подпомагане са и общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиционни разходи по проекта. Общите разходи може да са възникнали не по – рано от 01.01.2014 г.

За допустими се смятат само разходите извършени след подаването на заявлението за подпомагане от страна на бенефициента на СМР, с изключение на общите разходи.

Финансовата помощ по мерките се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи.

3. Недопустими разходи по проектите - СМР определя като недопустими разходи за инвестиции и дейности посочени в чл. 21 на Наредба № 22, както следва:

-за лихви по дългове; за закупуването на незастроени и застроени земи на стойност над 10 на сто от общите допустими разходи за съответната операция; за данък върху добавената стойност освен невъзстановимия; за обикновена подмяна и поддръжка; за лихви и комисиони, печалба на лизинговата компания, разходи по лихви за рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи по лизингов договор; за лизинг освен финансов лизинг, при който получателят на помощта става собственик на съответния актив не по-късно от датата на подаване на заявка за междинно или окончателно плащане за същия актив; за режимни разходи; за застраховки; за закупуване на оборудване втора употреба; извършени преди 1 януари 2014 г.; за принос в натура; за инвестиции в селското стопанство – закупуване на права за производство и плащане, закупуване на животни, закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане; за инвестиция, за която е установено, че ще оказва отрицателно въздействие върху околната среда; извършени преди подаването на заявлението за предоставяне на финансова помощ, независимо дали всички свързани плащания са извършени, с изключение на разходите за предпроектни проучвания, такси, възнаграждение на

архитекти, инженери и консултантски услуги, извършени след 1 януари 2014 г.; за строително-монтажни работи и за създаване на трайни насаждения, извършени преди посещение на място от МИГ; заявени за финансиране, когато надвишават определените по реда на чл. 22, ал. 4 от Наредба 22 референтни разходи.

4. Изисквания към проектите свързани с околната среда – за проекти и дейности, които включват инвестиционна подкрепа, задължително се изисква положително решение за оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС), освен в случаите, когато такава не се изисква от ЗООС. Проектите, попадащи в територии от Натура 2000, преди одобрението им ще бъдат проверявани за съответствие с разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и съответните подзаконовни нормативни актове за неговото прилагане. По инвестиционните проекти оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) или решение по оценка на въздействие върху околната среда съгласно ЗООС се извършва от съответните структури на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) – РИОСВ на територията, покриващи МИГ. За проекти с инвестиции съответните структури на МОСВ ще извършват и оценка за съвместимостта на проекта с предмета и целите на опазване на защитените зони, съгласно Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони. За предотвратяване и минимизиране на възможните негативни ефекти върху ландшафта е необходимо при прилагането на мерки 4, 6, 7, 8 от СВOMP 2014-2020 г. да се изготвят проекти за рекултивация на нарушени терени и залесяване на териториите с подходящи растителни видове, ако има нарушаване на терена.

5. Авансови плащания – бенефициентите на проектите, включващи инвестиционна подкрепа могат да поискат от Разплащателната агенция авансово плащане в размер до 50% от публичната подкрепа. Авансовото плащане за дейности, подпомагани по мярка 7, подмерки 7.2 и 7.6. е в размер на до 12% от стойността на одобрената публична помощ по проекта за общи разходи и при наличие на документи от проведената съгласно изискванията на ЗОП процедура за избор на изпълнител/и. Разликата до 50% от стойността на одобрената публична помощ по проекта се изплаща след провеждане на всички процедури и сключване на договор за избор на изпълнител/и по ЗОП. Авансово плащане към бенефициентите се извършва след учредяване на банкова гаранция или друга равностойна гаранция, в размер на 100% от размера на исканото авансово плащане.

Авансови плащания се допускат за мерки на СМР, както следва:

Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ с подмерки 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти;

Подмярка 6.4. Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности;

Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ с подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове

малка по мащаби инфраструктура и подмярка 7.6.Проучвания и инвестиции, свързани с възстановяване и подобряване на културното и природното наследство;

Мярка 8 с подмярка 8.6 Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти.

Общи условия към кандидатите по подмерки 4.2, 6.4 и 8.6 на СМР

Представяне на бизнес план /БП/, доказващ подобряване на дейността на стопанството/икономическа жизнеспособност чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП.

Общи условия към проектите на кандидатите по мерки 7.2, 7.5 и 7.6. на СМР

Проектите следва да са в съответствие с приоритетите на общинския план за развитие на дадената община за периода 2014-2020г., което се удостоверява с решение на общинския съвет.

М04 — ИНВЕСТИЦИИ В МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ

Финансовата помощ по мярката ще се насочи към материални и нематериални инвестиции в предприятията, преработващи и добавящи стойност към земеделски продукти. В Стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага единствено посредством подмярка 4.2

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти“

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти“ има за цел подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-преработвателната промишленост чрез: по-добро използване на факторите за производство; въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка; подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост; постигане на съответствие със стандартите на Европейския съюз (ЕС); подобряване опазването на околната среда.

Финансова помощ се предоставя за извършване на инвестиции в следните избрани производствени сектори, свързани с преработката/ маркетинга на селскостопански продукти: 1.мляко и млечни продукти, включително яйца от птици, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи мляко и млечни продукти; 2.месо и месни продукти; 3.плодове и зеленчуци, включително гъби;4.пчелен мед и пчелни продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи пчелен мед и пчелни продукти; 5.зърнени, мелничарски и нишестени продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на хляб и тестени изделия; 6.растителни и животински масла и мазнини с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на маслиново масло;7.технически и медицински култури, включително маслодайна роза, билки и памук, с изключение на производство, преработка и/или

маркетинг на тютюн и тютюневи изделия, захар и сладкарски изделия; 8. готови храни за селскостопански животни (фуражи); 9. гроздова мъст, вино и оцет.

Финансова помощ се предоставя за извършване на инвестиции и за производство на енергия чрез преработка на първична и вторична биомаса от растителни и животински продукти с изключение на биомаса от рибни продукти при спазване на следните изисквания:

1.1/ Проекти с включени инвестиции за производство на електрическа и/или топлинна енергия или енергия за охлаждане и/или производство на биогорива и течни горива от биомаса, се подпомагат ако са за собствено потребление и същите не надхвърлят необходимото количество енергия за покриване собствените нужди на предприятието;

1.2/ Капацитетът на инсталациите, които са обект на подпомагане не трябва да надвишават мощност от 1 мегават;

1.3/ При комбинирано топло и електро производство капацитетът на инсталацията трябва да съответства на необходимата за дейностите на предприятието полезна топлоенергия;

1.4/ Проекти с инвестиции за производство на биогорива и течни горива от биомаса се подпомагат при условие, че отговарят на критериите за устойчивост, определени в чл. 37-40 от Закона за енергията от възобновяеми източници;

1.5/ За проекти с инвестиции за производство на биоенергия кандидатът трябва да докаже наличието на суровинна база за периода на изпълнение на бизнес плана;

1.6/ Инвестициите в производство на електроенергия от биомаса не се подпомагат по подмярката, ако те не произвеждат най-малко 10 на сто топлинна енергия;

1.7/ Използваните суровини за производство на биоенергия, включително биогорива от зърнени и други богати на скорбяла култури, захарни и маслодайни култури и суровини, които се използват за фуражи не трябва да надхвърлят 20 на сто от общия обем суровини използвани за това производство;

1.8/ Ограниченията от 20% за използваната суровина не се прилагат за отпадъчни продукти от култури, които не се използват за фуражи;

1.9/ Към проектното предложение следва да бъде приложен анализ удостоверяващ по-горе описаните условия, изготвен и съгласуван от правоспособно лице с компетентност в съответната област.

2. Допустими дейности

Подпомагат се проекти, които водят до подобряване на цялостната дейност на предприятието чрез: 1. внедряване на нови и/или модернизиране на наличните мощности и подобряване на използването им, и/или внедряване на нови продукти, процеси и технологии, и/или намаляване на себестойността на произвежданата продукция, и/или постигане на съответствие с нововъведени стандарти на ЕС, и/или подобряване на сътрудничеството с производителите на суровини, и/или опазване на

околната среда, включително намаляване на вредните емисии и отпадъци, и/или подобряване на енергийната ефективност в предприятията, и/или подобряване на безопасността и хигиенните условия на производство и труд, и/или подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост, и/или подобряване на възможностите за производство на биологични храни чрез преработка на първични земеделски биологични продукти.

3. Допустими разходи

За изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи, свързани с производството и/или маркетинга, включително такива, използвани за опазване компонентите на околната среда;

За закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на производствения процес по преработка и маркетинга, в т.ч. за: а) преработка, пакетиране, включително охлаждане, замразяване, сушене, съхраняване и др. на суровините или продукцията; б) производство на нови продукти, въвеждане на нови технологии и процеси; в) опазване компонентите на околната среда; г) производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствените нужди на предприятието, включително чрез преработка на растителна и животинска първична и вторична биомаса; д) подобряване на енергийната ефективност и за подобряване и контрол на качеството и безопасността на суровините и храните;

За закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения други недвижими материални активи, предназначени за производствени дейности; За закупуване на сгради, помещения и други недвижими имоти, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за производствени дейности на територията на селски район съгласно приложение; За закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани транспортни средства, включително хладилни такива, за превоз на суровините или готовата продукция, използвани и произвеждани от предприятието; За изграждане/модернизиране, включително оборудване на лаборатории, които са собственост на кандидата, разположени са на територията на предприятието и са пряко свързани с нуждите на производствения процес, включително чрез финансов лизинг; За материални инвестиции за постигане на съответствие с новоприети стандарти на Съюза съгласно приложение № 8, включително чрез финансов лизинг; Разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти за системи за управление, разходи за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация в предприятията само когато тези разходи са част от общ проект на кандидата; За закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг; За ноу-хау, придобиване на патентни права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта;

Разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проекти, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 - 10.

4. Допустими получатели

Земеделски стопани, които са регистрирани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани (ДВ, бр. 10 от 1999 г.); земеделското им стопанство е с минимален стандартен производствен обем не по-малко от левовата равностойност на **8000евро**.

Признати групи или организации на производители или такива, одобрени за финансова помощ по мярка 9. "Учредяване на групи и организации на производители" от ПРСР 2014 - 2020 г.;

Еднолични търговци и юридически лица, различни от кандидатите по т. 1 и 2.

Кандидатите трябва да са регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите.

5. Финансови параметри на проектите

Минималният размер на общите допустими разходи за един проект е левовата равностойност на **10 000 евро**, а максималният размер е **100 000 евро**.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ за одобрени проекти е в размер 50 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, представени от микро, малки или средни предприятия, а за проекти представени от големи предприятия, финансовата помощ е в размер на 40 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест в точки

1	Проектът е за инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване или сушене на продукти, произвеждани на територията на МИГ;	30
2	Проектът е свързани с внедряване на иновации ;	10
3	Проектът е за преработка на биологични продукти	20
4	С проектът се въвеждат нови процеси и технологии, целящи опазването на околната среда.	10
5	Проектът насърчава заетостта чрез разкриването на работни места	30
	проектът допринася за създаването на поне 2 работни места	10
	проектът допринася за създаването на от 3 до 5 работни места	20
	проектът допринася за създаването на 6 и повече работни места	30
	Общо	100 т.

МЯРКА 6 РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСТВА И ПРЕДПРИЯТИЯ

Цели на мярката: Насърчаване на заетостта и разкриване на работни места и запазване на вече съществуващите работни места; Намаляване на сезонните колебания в заетостта; Насърчаване стартирането и развитието на неземеделски дейности в селските райони. В Стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага посредством подмярка 6.4.1.

Подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

1.Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярката ще подпомага инвестициите в неземеделски дейности, които са от съществено значение за развитието на конкурентоспособността на селските райони. Чрез нея ще бъдат насърчавани инвестиционни дейности, ще бъде подпомогнато създаването на заетост и ще бъде ускорена диверсификацията на неземеделските дейности. Мярката цели да подпомогне усвояването на потенциала за развитие на туризъм, съчетаващ местни природни и културни ценности.

2.Допустими дейности

Чрез подмярката се предоставя подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, насочени към: Развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) – Подпомагат се проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване с до 20 помещения за настаняване. Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); Развитие на услуги във всички сектори (например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.; Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности; НЕ се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз;

НЕ се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба;

НЕ се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги в курортни комплекси и населени места по черноморското крайбрежие и в планинските курорти с развит масов туризъм.

3.Допустими разходи

а) Изграждане, придобиване или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване до пазарната стойност на активите; в) Общи разходи, свързани с разходите за буква „а“ и „б“;

например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост; г) Нематериални инвестиции: придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки. Разходите по т. "в" не могат да надхвърлят 12 % от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“.

Не са допустими за подпомагане текущи разходи.

4. Допустими получатели

Земеделски стопани (Стопанството на кандидати, земеделски стопани, трябва да има стандартен производствен обем над 8 000 евро; Микро предприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията; Физически лица, регистрирани по Закона за занаятите.

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 3 000 евро.

Максимална стойност на допустимите разходи по проекта – 100 000 евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ не може да надвишава 75% от общите допустими разходи и при спазване на правилата за „минимална помощ“ при спазване на условията на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis. Интензитетът на подпомагане по проект за дейност развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) не може да надвишава 5 на сто от общите допустими разходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест в точки

1	Проектът подпомага усвояването на потенциала за развитие на туризъм	20
2	Проектът е за производствени дейности	25
3	Проектът създава работни места.	30
	проектът допринася за създаването на поне 2 работни места	10
	проектът допринася за създаването на от 3 до 5 работни места	20
	проектът допринася за създаването на 6 и повече работни места	30
4	Кандидатът е осъществявал дейност на територията най-малко 2 години преди датата на кандидатстване;	5
5	Проектът е за услуги	20
	Общо	100 т.

МЯРКА 7 ОСНОВНИ УСЛУГИ И ОБНОВЯВАНЕ НА СЕЛАТА В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Подпомагане по мярката ще се предоставя, за да могат населените места на територията на МИГ да станат по привлекателни за бизнеса и за живеене, чрез поддържането и стимулирането на тяхното икономическо, социално и културно развитие, изграждане на липсващата или рехабилитация на съществуващата техническа и социална инфраструктура. Дейностите, по които е била получена безвъзмездна финансова помощ от бенефициент, допустим за финансиране чрез стратегията за воденото от общностите местно развитие, няма да са допустими за същия бенефициент по мярка 7 и обратно.

Местната инициативна група е допустим получател на финансова помощ от стратегията за ВОМР за дейности по мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“. Максималният размер на финансовата помощ за МИГ за мерки, финансирани от ЕЗФРСР е в размер до 10 на сто от бюджета в стратегията за ВОМР от ЕЗФРСР. МИГ е допустим получател на финансова помощ, ако: 1. проектът, за който кандидатства за финансиране е в обществена полза, 2. никой от членовете на колективния върховен орган и на колективния управителен орган, както и свързано с него лице по смисъла на § 1 от Допълнителните разпоредби на Търговския закон, не е изпълнител или подизпълнител на дейностите на проекта, и 3. не е постъпило друго предложение за финансиране по мярката по провежданата процедура.

По мярката няма да се финансират инвестиции в държавна или общинска инфраструктура за здравеопазване.

Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

С инвестициите по мярката се цели подобряване или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия

3. Допустими дейности

Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях;

Дейностите са допустими за подпомагане ако са изградени или реконструирани ВиК системите или не се предвижда да се изградят или реконструират ВиК системи за период от седем години от датата на кандидатстване. Дейностите за реконструкция и/или рехабилитация на съществуващи общински пътища, и съоръженията, и принадлежностите към тях са допустими за подпомагане ако са от указаните общински пътища в Решение № 236/13.04.2007 г. на МС за утвърждаване списък на общинските пътища и ако в техническата документация е предвидено изграждането и полагането на подземни мрежи за ширококолов интернет.

Изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е. ж. в селските райони; инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения

за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е. ж. в селските райони; Изграждане и/или обновяване на площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение; Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства; Реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност; Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; Изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства; Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони.

4. Допустими разходи

а) Изграждането, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; в) Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; г) Нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки. Разходите по т. „в“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“. Оперативните разходи, свързани с предоставянето на услугите са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходи различни от посочените в т. „б“, свързани с договора за лизинг, например марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, административни разходи и разходи за застраховка са недопустими за подпомагане по подмярката.

4. Допустими получатели

Общини на територията на МИГ за всички допустими дейности по под-мярката с изключение на дейности, свързани с доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е. ж. в селските райони; Юридически лица с нестопанска цел за дейности, свързани със социалната и спортната инфраструктура и културния живот; Читалища за дейности свързани с културния живот; ВиК оператори за дейности, свързани с изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е. ж. в селските райони и дейности, свързани с доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е. ж. в селските райони.

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 20 000 евро. Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 200 000 евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

За общини, ЮЛНЦ и читалища се предвижда 100% финансиране в случай, че не е налично генериране на приходи. Когато се установи потенциал за генериране на приходи, размерът на финансиране се определя въз основа на анализ разходи и ползи. В случаите, когато размерът на допустимите разходи по инвестициите е в размер до 50 000 евро за един обект, който е с установен потенциал за генериране на приходи се предвижда финансиране в размер на 100%. За ВиК операторите размерът на финансирането се определя въз основа на одобрен индивидуален анализ (ползи-разходи) за съответния регион.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест в точки

1	Проектът подобрява облика на населените места с туристически потенциал	20
2	Проектът води до подобряване на енергийна ефективност	20
3	Брой население, което ще се възползва от подобрените основни услуги и обхвата на териториално въздействие.	40
	до 1000 жители	10
	от 1001 до 2000 жители	20
	над 2000 жители	40
5	Проектът е за изграждане реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на инфраструктура за социални услуги за деца;	20
	Общо	100 т.

Подмярка 7.6 „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата“

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Цел на мярката е запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ. Запазване културната идентичност и традиции, посредством подобряване на религиозни храмове и прилежащи пространства и повишаване качеството на живот на хората, живеещи там.

2. Допустими дейности

Подпомагат се дейности за възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение, в това число и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства.

3. Допустими разходи

а) Подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива;

в) Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост;

г) Нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Разходите по т. „в“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“.

4. Допустими получатели

Местни поделения на вероизповеданията, регистрирани, съгласно чл. 20 на Закона за вероизповеданията или признати за юридическо лице по силата на чл. 10 от същия закон.

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 10 хил. евро.

Максимална стойност на допустимите разходи по проекта – 75 хил. евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ за дейностите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и 75%, когато се установи потенциал за генериране на приходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест в точки

1	Проектът се осъществява в населено място с население над 1000 жители	50
2	Проектът, създава поне 5 работни места при изпълнение на допустимите дейности;	50
	Общо	100 т.

МЯРКА 8 ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИТЕ РАЙОНИ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ЖИЗНЕСПОСОБНОСТТА НА ГОРИТЕ

Подмярка 8.6 Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярката цели да се подсилят средства за подпомагане на недържавните гори, както и държавните гори, стопанисвани от общини и частно-правни юридически лица, които да могат да запазят освен своята многофункционалност и конкурентоспособността на собствениците/стопаните си, за да продължат с устойчивото управление на горите си.

2. Допустими дейности и разходи

Материални инвестиции: Инвестиции в преработка и маркетинг на горски продукти, в т.ч.: изграждане, придобиване или подобрене на сгради и други недвижими активи необходими за първичната преработка на дървесината, както и закупуването на земя, когато са пряко свързани с изпълнението на проекта; закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за първична преработка на дървесината, както и

други работни операции, предхождащи промишлената преработка, до пазарната цена на актива; закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за преработка на недървесни горски продукти; Разходи за инвестиции в подобряване на икономическата стойност на горите, в т.ч.: отгледни сечи във високостъблени и семенно възобновени издънкови гори до 40 годишна възраст; закупуване или вземането на лизинг на щадящи почвата и ресурсите специализирана горска техника и оборудване за сеч, извоз, товарене и транспорт на дървесина за едно или повече стопанства; Разходи за закупуване на земя, когато са пряко свързани с изпълнението на проекта и не надхвърлят 10 % от общите допустими разходи по проекта.

Нематериални инвестиции: Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиции по проекта. Разходи за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, разходи за регистрация на търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта”; Закупуване на софтуер; Разходите за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация.

3. Допустими получатели

Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии; Общини, собственици на горски територии; Сдружения на частни собственици на горски територии или общини; МСП; Горски стопани, доставчици на услуги.

4. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 5 хил. евро.

Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 100 хил. евро.

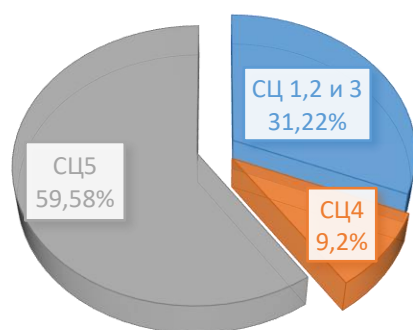
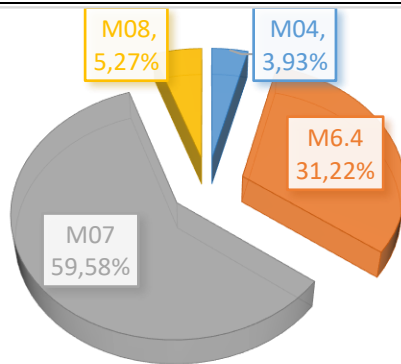
5. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 50% от общите допустими разходи

6. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест в точки

1	Кандидатът е осъществявал дейност на територията най-малко 2 години преди датата на кандидатстване;	30
2	Доставяната техника по проекта притежава валиден сертификат за съответствие с одобрения тип (сертификат за одобрение на типа на Европейската общност);	30
3	Проектът създава работни места.	40
	проектът допринася за създаването на поне 2 работни места	10
	проектът допринася за създаването на от 3 до 5 работни места	20
	проектът допринася за създаването на 6 и повече работни места	40
	Общо	100 т.

6. Финансов план:			
6.1. Индикативно разпределение на средствата по програми/фондове и по мерки: (не повече от 2 страници)			
Код на мярката	Име на мярката	Общо за периода на стратегията	
		лева	%
	Мерки, финансирани от ПРСР 2014-2020 г. (ЕЗФРСР)		
4.2	Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти	146 700	3.93%
6.4.1	Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности	1 165 300	31.22%
7.2	Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура	2 106 300	54.43%
7.6	Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата	117 500	3.15%
8.6	Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти	196 700	5.27%
	ОБЩО ЗА ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР:	3 732 500	100%
	<i>Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие (25 на сто от общите публични разходи от ЕЗФРСР, включващи разходите по подмярка 19.2 и подмярка 19.4)</i>	1 090 900	22.62%
6.2. Финансова обосновка на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки: (не повече от 2 страници)			
<p>Разпределението на бюджета на СМР на МИГ е в съответствие с определените приоритети на политиката за местно развитие. Средствата са разпределени между пет подмерки от ПРСР. Източник на финансови средства за изпълнение на мерките е ЕЗФРСР, който ще осигури 100% от бюджета на Стратегията и е единствен и водещ фонд.</p>			

Разпределението на бюджета по четирите основни мерки от ПРСР, включени в СМР, показано на диаграмата илюстрира ясно и категорично насоките на планирани интервенции, към неземеделски дейности, които трябва да доведат до оживяване на територията. Това са дейности насочени към неземеделския сектор (31,22%), За преработка на земеделски и горски продукти са заделени средства, които формират общо близо една десета от бюджета на СМР (по 3,93% за М4.2 и 5,27% за М8.6). За публични инвестиции се планира да бъдат изразходвани малко над половината (59,58%) средства от бюджета, осигурен от ЕЗФРСР. Това съотношение показва балансираност в местната политика за развитие на територията. Разпределението на средствата по специфични цели на СМР показва, че за три от тях (1 ,2 и 3) които са насочени към неземеделски

дейности е заделен значителен ресурс от средства (общо 31,22%). Специфичната цел с най-голям ресурс е СЦ5. „Подобряване облика на населени места с туристически потенциал“ за която ще отидат 59,58% от бюджета на СВОМР. Най-нисък е дялът на средствата за СЦ4 „Подобряване реализацията и добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“(9,2%). Разпределението на ресурса по двете основни цели на СМР е сравнително равномерно, респективно ресурса между частните и публичните бенефициенти на СМР е балансиран.

**7. План за действие, показващ как целите са превърнати в действия:
(не повече от 4 страници)**

Стратегическата рамка на СМР е структурирана около две основни цели, декомпозирани в три приоритета и шест специфични цели, които да доведат до удовлетворяване на идентифицираните и избрани ключови потребности на територията на МИГ. За постигането на целите в стратегията са включени четири мерки (шест подмерки), които чрез определения по всяка от тях финансов ресурс ще финансират проекти в обхвата на допустимите дейности по всяка мярка (подробно описани в т.5). СВОМР ще се съфинансира от ЕЗФРСР.

Условията и редът за предоставяне на финансова помощ от Стратегията на МИГ Високи Западни Родопи са в съответствие с Глава четвърта „Условия и ред за предоставяне на финансова помощ от Стратегиите за ВОМР“ от Наредба №22 за прилагане на подмярка 19.2. „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено

от общностите местно развитие” (ВОМР) от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г.

Местната инициативна група прилага недискриминационна и прозрачна процедура и обективни критерии за подбор на проекти към стратегията за ВОМР, по реда и изискванията, определени в *Раздел I “Процедура за подбор на проекти към стратегията за ВОМР на МИГ.”* на същата глава. Подборът на проекти по всяка мярка ще се извършва посредством определените за всяка мярка критерии за избор и в съответствие с прозрачна и предварително оповестена на всички потенциални бенефициенти процедура. Подборът на проекти ще се извършва периодично по една или група подмерки от СМР.

Не по-късно от 30 ноември на предходната година УС на МИГ ще одобрява и публикува на електронната страница на МИГ индикативен график за приемите по съответните мерки/подмерки от стратегията за ВОМР за следващата календарна година. Управителният съвет на МИГ взема решение за обявяване на подбор на проекти при съобразяване с индикативния график и одобрява покана за прием на заявления от потенциални получатели на финансова помощ.

В годината на одобряване на СМР, УС на МИГ ще приеме индикативен график за прием на проекти в срок до два месеца от подписване на договор за одобрение на СВОМР, ако е възможно да бъде реализиран прием на проекти през същата.

Периодът за прием на проекти се определя с решение на УС на МИГ, но не може да е по-малък от 1 месец.

За изпълнение на Стратегията, МИГ ще поддържа деловодна система и архив, от които може да бъдат проследени актовете на органите на МИГ, ще информира, консултира и подпомага подготовката на проекти на потенциалните кандидати и изпълнява всички останали дейности, посочени в чл. 62 Раздел II „Задължения на страните по договора във връзка с изпълнението на стратегията за ВОМР“ на Наредба №22 на МЗХ.

Всички одобрени проекти за финансиране от ЕЗФРСР се изпълняват в срок до 24 месеца, считано от:

1. датата на подписването на договора за предоставяне на финансова помощ с ДФЗ - РА за кандидати, които не са възложители по смисъла на ЗОП;
2. датата на уведомяване на получателя на финансова помощ за решението за съгласуване/отказ за съгласуване на последната по време процедура за избор на изпълнител по проекта, когато получателят е възложител по ЗОП.

Местната инициативна група и получателите на финансова помощ при изпълнение на стратегията за ВОМР ще осигурят публичност на дейността си и на източниците на финансиране съгласно изискванията, посочени в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2014-2020 г., съгласно приложение № 2 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2014-2020 г.

За осигуряване на публичност за своята дейност МИГ ще публикува на интернет страницата си и следната информация:

1. одобрената стратегия за ВОМР, първоначално одобрения бюджет и всички последващи изменения;
2. всички решения и протоколи от заседания на колективния управителен орган и колективния върховен орган;
3. актуален списък на членовете на колективен върховен орган и на членовете на колективния управителен орган, съдържащ данни за адресната регистрация на физическите лица или седалището и адреса на управление на юридическото лице, сектор, на който е представител и групата от заинтересовани лица, които представлява;
4. устав на МИГ и неговите изменения и допълнения;
5. регистър на обществените поръчки, който съдържа информация за избрани изпълнители, дейности, срок и стойност на поръчките;
6. профил на купувача съгласно чл. 226 ЗОП;
7. списък на физическите и юридическите лица, с които МИГ има сключен договор, както и предмета на сключения договор;
8. електронен регистър с проектите, подадени по стратегията за ВОМР;
9. всички декларации за липса/наличие на конфликт на интереси на членовете на комисията за избор на проекти;
10. критерии за оценка на проектите;
11. решенията на комисията за избор на проектите и на колективния управителен орган за одобрение на проектите;
12. всички правила за работа на МИГ;
13. доклади за дейността и финансовите отчети за дейността на МИГ, представени в Централния регистър при Министерството на правосъдието;
14. годишни доклади за отчитане изпълнението на стратегията за ВОМР, представяни пред водещия фонд - ЕЗФРСР.

8. Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката:
(не повече от 12 страници)

8.1.Организационна структура на МИГ:

<p>- организационна структура/ схема.</p>	 <pre> graph TD A[Общо събрание] --> B[Управителен съвет] A --> C[Контролен съвет] B --> D[Изпълнителен директор] D --> E[Експерт по прилагане на СВОМР] D --> F[Експерт по прилагане на СВОМР] D --> G[Счетоводител] </pre>
<p>8.2.Управление на МИГ:</p>	
<p>- органи за управление и контрол;</p>	<p>Органи за управление и контрол на Сдружение МИГ „Високи Западни Родопи – Доспат, Борино и Сърница“ са:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Общо събрание (ОС); • Управителен съвет (УС); • Контролен съвет (КС) <p>МИГ „ВЗР“ включва в колективните си органи представители на различни заинтересовани страни от местната общност. Представителите на публичния сектор, представителите на стопанския сектор и представителите на нестопанския сектор в колективния върховен орган и в колективния управителен орган на МИГ не превишават 49 на сто от имащите право на глас, съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗЮЛНЦ.</p> <p>Общото събрание на МИГ „ВЗР“ се състои от 42 члена, като три от тях (7,1%) са представители на публичния сектор - общини Доспат, Борино и Сърница, двадесет (47.6%) са представители на нестопанския сектор и деветнадесет (45.2%) са представители на стопанския сектор. В общото събрание има представителство на осем от общо девет (88.9%) индентифицицирани заинтересовани групи (с изключение на представители на религиозните организации на територията). Уязвимите групи имат също свое предствителство в общото събрание, посредством участието на председателя на местната организация на хората с увреждания в община Доспат. Видно от приложения списък, в общото събрание на МИГ</p>

участват представители на различните етноси и вероизповедания, които са представени на територията.

Въпреки специфичния характер на територията, жители и фирми на единадесет от общо шестнадесет населени места (**68.8%**) на територията на МИГ имат участие в сдружението.

Общото събрание, като колективен върховен орган на управление: изменя и допълва Устава на МИГ; определя / избира / освобождава членовете на УС, определя свързаните с членския внос и парични и имуществени вноски от членовете правила; приема вътрешните актове на МИГ; приема/освобождава членове на МИГ; приема бюджета, програмата, годишния доклад и финансовия отчет на МИГ; приема годишните отчети на УС и КС; взема решения по резултатите от финансовата ревизия на МИГ; взема решения за участие в други организации на МИГ или за прекратяването на МИГ и свързаните с това процедури; взема решения по всички други въпроси, предвидени в Устава и свързани с дейността на МИГ; отменя решенията на другите органи на МИГ, които противоречат на закона, Устава, добрите нрави или други вътрешни актове на МИГ; разглежда и решава жалби против решенията на УС. Членовете на ОС, като физически лица, са с постоянен адрес и/или работят на територията на действие на МИГ, а като юридически лица, имат седалище и адрес на управление на територията МИГ.

Управителният съвет е колективен управителен орган на МИГ. Управителният съвет се състои от 9 лица – членове на Сдружението. В УС участват представители и на трите обхванати от МИГ общини. Всеки сектор – публичен, стопански и нестопански има по трима представители, или дялът на всеки от тях е 33.3%. В УС са представени 56% от идентифицираните общо девет групи заинтересовани страни на територията на МИГ (виж списък с членове на УС).

Членовете на УС, ако са физически лица, имат постоянен адрес и/или работят на територията на МИГ, а когато са юридически лица имат седалище и адрес на управление на територията МИГ. УС представлява МИГ; ръководи дейността на МИГ между две Общи събрания; организира и осигурява изпълнението на решенията на ОС; изпълнява задълженията, предвидени в Устава; разработва програма за дейността и бюджета на МИГ и ги предлага за гласуване от Общото събрание; подготвя проекти за решения на Общото събрание; подготвя проекти за вътрешно-устройствени актове на МИГ; осигурява и се разпорежда с имуществото и финансовите средства на МИГ, съгласно приетия бюджет; отчита се за дейността си пред Общото събрание; определя реда и организира провеждането на дейността на МИГ и носи отговорност за това; определя щатния състав на МИГ; внася в ОС молбите за

	<p>членство и прекратяване на членство в МИГ; взема решения за образуване на помощни звена, комисии към УС, секции и клубове за подпомагане на дейността на МИГ. Определя броя на членовете на комисиите, техния състав, функции и срока на дейността им. Комисиите се отчитат за дейността си пред УС.</p> <p>Председателят на УС ръководи оперативно текущата дейност на МИГ; представлява МИГ пред трети лица, пред държавните органи, обществените организации и други физически и юридически лица в страната и чужбина; подготвя и предлага проекти за решения на УС; свиква и ръководи заседанията на УС; отчита се за дейността си пред УС; след одобрение на щатното разписание от УС назначава, освобождава и упражнява дисциплинарна власт по отношение на изпълнителния директор/мениджъра за извършване на оперативната дейност на МИГ; подписва договори за финансиране на проекти от страна на МИГ с бенефициенти по СМР.</p> <p>Контролният съвет: следи изпълнението на решенията на ОС и УС и упражнява контрол върху дейността на УС; проверява и контролира финансовото състояние, правилното стопанисване и използване имуществото на Сдружението, като може да предизвиква и финансова ревизия. Състои се от трима члена.</p> <p>Прилагането на СМР се извършва посредством работа на различни комисии, като основната е Комисия за избор и оценка на проекти. Тя се сформира за всеки отделен случай при публикуване на обява от МИГ за набиране на проекти за изпълнение на мерките по СМР. Съставът на комисията се формира, съобразно нормативните изисквания за прилагане на ПРСР и за предотвратяване конфликт на интереси. Комисията за избор на проекти осъществява дейността си при спазване на одобрената СМР, ПРСР и нормативните изисквания за нейното прилагане и вътрешните актове на МИГ и правилата за нейната работа.</p>
<p><i>- описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.</i></p>	<p>Изпълнителният директор: отговаря за прилагането на СМР и осигурява изпълнението на решенията на УС; изготвя и предлага за приемане от УС средносрочна и годишна програма за работа на МИГ и годишен проекто-бюджет; организира набирането на средства за дейността на МИГ; сключва трудови и граждански договори и ръководи административния персонал на МИГ; решава въпроси, които в съответствие с Устава на МИГ му бъдат възложени от УС; изготвя годишен доклад за отчитане изпълнението на СМР, както и други доклади и справки за изпълнение на СМР, изисквани от Управляващия орган на ПРСР; представя до Управляващия орган на ПРСР до 31 януари на всяка следваща календарна година годишен доклад за отчитане изпълнението на СМР; информира своевременно Управляващия орган на ПРСР за проблеми, възникнали при изпълнението на стратегията;</p>

	<p>получава възнаграждение за дейността си, чийто размер е гласуван и приет от ОС. Правомощията на изпълнителния директор са определени в устава на МИГ и в трудовия му договор.</p> <p>Изпълнителният директор трябва да има: завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; общ професионален стаж най-малко 5 години; управленски опит най-малко две години; опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори.</p> <p>Изпълнителният директор се избира и назначава от УС и може и да не е член на МИГ.</p> <p>Квалифицираният персонал е ключов елемент за успеха на реализацията на СМР.</p> <p>Експертът по прилагане на СВОМР оказва методическа помощ при прилагането на СМР и консултира потенциалните бенефициенти по СМР. Подготвя и организира задачите на МИГ по предоставянето на информация на потенциалните и одобрените получатели на подпомагане по СМР. Експертът трябва да има: завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; 2. общ професионален стаж най-малко две години.</p> <p>Счетоводителят отговаря за ефективното управление на финансовите средства и средствата за прилагане на СМР, в съответствие с българските счетоводни стандарти, изискванията за отчетност и управление на средства на организации, регистрирани в обществено полезна дейност и изискванията на РА и МЗХ. За да заеме тази длъжност, счетоводителят трябва да отговаря на изискванията на чл. 35 от Закона за счетоводството.</p> <p>Служителите на МИГ не могат да са членове на колективния управителен орган или на контролния орган на МИГ и да са свързани лица с членовете на колективния управителен орган на МИГ.</p>
<p>8.3.Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:</p>	
<p>МИГ „Високи Западни Родопи“ е сдружение, което успешно е приложило СМР в периода 2007 – 2013 г. То е разпознаваема организация на територията, която е спечелила доверието на местната общност. В резултат и на това през настоящият период сдружението разширява своята дейност и на територията на община Сърница. Сдружението е изпълнило и проект по подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г. То е подпомогнало успешно разработването и реализацията на редица проекти на местни бенефициенти, които са донесли полза за голяма част от местната общност. Един такъв проект „Родопско Виенско колело“ спечели национален</p>	

конкурс за най-иновативен проект на НСМ. През изминалия период управителните органи на МИГ, местни лидери, бенефициенти преминаха над четиридесет обучения по различни теми, насочени към повишаване на административния капацитет за управление, изграждане на екипи и други важни теми. Сдружението е споделяло и ползвало опит на редица други групи в България, Италия, Гърция и Хърватска. Сдружението установи тесни контакти и участва в няколко международни проекта за сътрудничество, като особено полезен е натрупаният опит от проект с местни групи от Финландия.

Работните и информационни срещи, семинарите, обществените обсъждания, конференцията и обученията, проведени в периода на подготовка на настоящата СМР продължиха надграждането през предходния период. Изграждането на капацитета ще продължи чрез осигуряване на добра комуникация и координация на действията. За това ще спомогне развитието на информационни канали на МИГ - уебстраница, информационни събития и срещи, консултации и др., активното им ползване, поддържане на актуален списък с контакти със заинтересованите, разпращане на покани за събития, писмена информация и др. Членовете на екипа на МИГ с който са сключени предварителни трудови договори притежават необходимото образование и квалификация и най-вече опит за успешно изпълнение на стоящите пред МИГ задачи. Изпълнителният директор има необходимия управленски опит, участвал е в управление на големи проекти съфинансирани от ЕСИФ, както и опит по подхода ЛИДЕР. Същото се отнася и за експертите по пролаганена СМР. Счетоводителят по проекта отговаря за изискванията на Закона за счетоводството, притежава опит в нестопанската сфера.

МИГ ще използва в работата си по реализация на СМР вътрешни правила в пет основни направления, които ще гарантират ефективното управление на стратегията, разпределението на задачите между служителите на МИГ и график на действие:

1. Вътрешни правила за прилагане на СМР, касаещи дейности, свързани с осигуряване на информация и публичност, подготовка на проектни предложения в съответствие с целите на СМР (информирание, консултиране и подпомагане подготовката на проекти на потенциалните кандидати; подготвяне и публикуване на покана за кандидатстване с проекти на територията на МИГ; приемане и регистриране на заявления за кандидатстване; създаване и поддържане на база данни за постъпилите проекти по СМР, тяхното състояние и движение);
2. Вътрешни правила за оценка и класиране на проекти (проверка за административно съответствие и допустимост на проектите; проверка за основателността на предложените разходи, липса на двойно финансиране и изкуствено създадени условия; осъществяване на техническа експертна оценка и класиране на проектите; подготовка и провеждане на заседания на комисията за избор на проекти към съответната МИГ; представяне на заверени копия на заявленията и на придружаващите ги документи, одобрени от Комисията за избор на проекти към МИГ, в УО на ПРСР и РА за извършване на проверка за съответствие с процедурите, описани в СМР, критериите за допустимост на кандидата и критериите за допустимост на проекта и планираните разходи; информирание писмено на кандидатите за одобрение или

отхвърляне на проекта; сключване на договори с одобрените кандидати за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ);

3. Вътрешни правила за наблюдение и оценка на изпълняваните проекти (осъществяване на наблюдение на изпълнението на проектите; осъществяване на посещения на място; подпомагане одобрените кандидати при подготовката на заявки за плащане до Разплащателна агенция и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението; изпращане до РА и МЗХ списък на одобрените и отхвърлените проекти след приключване на работата на комисията за избор на проекти; изпращане до РА заверени копия на сключените договори);

4. Вътрешни правила за мониторинга и оценка на цялостното изпълнение и ефект от прилаганата Стратегия (изготвяне на ежегоден годишен доклад за отчитане изпълнението на СМР, както и други доклади и справки за изпълнение на СМР, изисквани от Управляващия орган на ПРСР; представяне до управляващия орган на ПРСР до 15 февруари на следващата календарна година годишен доклад за отчитане изпълнението на Стратегията за местно развитие; информирание своевременно Управляващия орган на ПРСР за проблеми, възникнали при изпълнението на стратегията).

5. Предприети са мерки и са разписани вътрешни правила, касаещи избягването на конфликти на интереси като ключов момент в изграждането на доверие и постигането на прозрачност в работата

8.4.Описание на системата за мониторинг и оценка:

Уредбата на мониторинга, както и уредбата на оценката са необходими не само като официално изискване за обосновка на разходите, а и като инструмент, който предоставя полезна информация за управлението на местното партньорство. Този инструмент дава възможност да се прецени кое е ефективно и кое не е, за да се адаптира СМР към променящите се условия. Системата за наблюдение и оценка има за цел да осигури надеждна информация за бюджетните параметри и резултатите от реализацията на СМР така, че да се улесни вземането на информирани управленски решения.

Система за мониторинг (наблюдение)

Чрез наблюдението ще се събира информация за договорените средства, финансираните проекти и непосредствените резултати от тяхното изпълнение. Системата за наблюдение има за цел да набави и структурира всеобхватна информация за хода на изпълнението на СМР. Информацията ще се агрегира/събира от:

- Проведените заседания на управителните и контролни органи на МИГ, както и на спомагателните органи на МИГ;
- Проведените работни срещи на служителите и екипа на МИГ;
- Подготвените и разпратени покани за представяне на проектопредложения;
- Зададените въпроси от бенефициенти по телефон и е-поща;
- Проявения интерес към поканите за представяне на проектопредложения;
- Подадените по отделните покани проектопредложения;
- Осъществяването на наблюдение по реализацията на одобрените и финансирани проекти;

- Осъществени посещения на място;
- Подпомагане на одобрените кандидати при подготовката на заявки за плащане до Разплащателна агенция и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението;
- Изпращане доДФЗ и МЗХ списък на одобрените и отхвърлените проекти след приключване на работата на Комисията за избор на проекти;
- Заверени копия на сключените договори;
- Данни за икономическото развитие на отделните сектори в на територията на МИГ, както и социално-икономическите характеристики на територията (источник на данни ще бъде НСИ, анализите на Дирекция “Агростатистика” към МЗХ, включително Системата за земеделска счетоводна информация - СЗСИ);
- Информация от базата данни за селските райони на Дирекция “РСР”, обхващаща ключови статистически данни.

Работата по набирането на данни ще се организира като непрекъснат процес по време на реализацията на СМР.

За целите на мониторинга МИГ ще изготвя и поддържа актуална компютризирана база данни, в която са отразени базови индикатори като: брой и стойност на подадените заявления, брой и стойност на одобрените заявления, брой и стойност на сключените договори, брой и стойност на подадените искания за плащане, брой и стойност на одобрените искания за плащане, брой и стойност на успешно приключилите проекти.

Набирането на данни ще се извършва от служителите на МИГ. Пряко ангажирани в актуализирането на базите данни са отделните експерти по прилагане дейностите на СМР. Бенефициентите по Стратегията ще предоставят данни за наблюдение при попълване на заявленията за подпомагане. Отговорен за набирането на данни ще е изпълнителният директор на МИГ.

Система за оценка

Оценката на реализацията на СМР от страна на МИГ ще се базира на контрола върху изпълнението на проектите и сключените договори по СМР.

Система за оценка ще съдържа информация за прогреса и изпълнението на проекти, финансирани в рамките на СМР. Тя ще включва параметрите: дата на изпращането на уведомителното писмо до бенефициента за провеждане на проверка на място, заповед за назначаване на двама експерти от МИГ за извършване на проверката, констативен протокол за проведената проверка. Самите проверки могат да бъдат от три типа:

- фокусна проверка;
- многостранна проверка;
- проверка по сигнал.

Проверен на място ще бъде всеки подкрепен от СМР проект поне веднъж за периода на реализацията му. Проверката ще се извършва от двама служители на МИГ. За всяка извършена проверка ще се съставя протокол.

Данните от оценката на прилагането на СМР и изпълнението на проектите в рамките на СМР ще станат част от годишните доклади за напредъка.

Система за самооценка

Специално внимание МИГ ще отдели и на своята **самооценка**. Това се налага и поради значимата роля, която следва да има местната общност в реализацията на Воденото от общностите местно развитие.

МИГ ще извършва самооценка (оценка на работата си) по изпълнението на СМР съгласно напредъка в прилагането на СМР чрез базовите индикатори, както и чрез бюджетните индикатори, индикаторите за продукт/дейност и индикаторите за резултати на СМР. Оценката ще се базира на набраната информация чрез системата за наблюдение.

Самооценка на работата на органите на МИГ и на изпълнителния екип на МИГ при реализация на СМР ще се извършват от екипа на МИГ (вкл. членове на УС), като се привличат активни негови членове за участие. За извършването на оценката ще е отговорен изпълнителният директор на МИГ.

Ще бъде изготвен времеви график за извършването на самооценката, който ще бъде съобразен с графика на дейностите по изпълнение на СМР и с подготовката на ежегодните доклади за напредъка. Процес на самооценка ще бъде инициран мин. един път годишно и резултатите от него ще станат част от годишния доклад за напредъка.

Към процеса на самооценка МИГ ще привлече членовете на МИГ, като се ръководи от принципа за широко участие на заинтересованите страни в него. Могат да бъдат привлечени експерти и от други МИГ за въвеждане на партньорски елемент в проверката. За целите на самооценката ще бъде използван гъвкав микс от инструменти: анализ на данни, интервю, проучване, мозъчна атака, фокус групи, добри практики, опит на други МИГ.

Процесът на самооценка на МИГ ще преминава през следните етапи:

1. МИГ идентифицира необходимостта да се оцени даден аспект на реализацията на СМР, взема решение за започване на процеса на самооценка и избира методите за оценяване.
2. МИГ изготвя въпросите за оценка и предварителен план за тяхното разрешаване.
3. Набират се данните, необходими за самооценката.
4. Данните се анализират, изготвят се заключения и отговорите на по-рано формулираните въпроси за оценка.
5. СМР и дейността на МИГ се променят / пренасочват съобразно резултатите от оценката и формулираните препоръки, при необходимост се извършват задължителните за това административни процедури.

За подобряване на работата по СМР и споделяне на опита, след приключване на процеса по самооценка изпълнителният директор на МИГ изготвя и предоставя на УО, на НСМ и на останалите МИГ описание на процеса и резултатите от проведената самооценка. Резултатите от самооценката се включват в годишните доклади за отчитане изпълнението на СМР.

Оценка на рисковете

При реализирането на мониторинга и оценката е възможно да възникнат пречки пред наблюдението, оценяването и събирането на данни. Трябва да бъде извършена оценка на рисковете - те следва да бъдат предварително прогнозирани и да бъдат набелязани стъпки за предотвратяването им.

Възможните рискове при набирането на данни, наблюдението и оценката са неспазване на доброволно поетите ангажменти за предоставяне на информация от страна на бенефициентите, поради недостатъчна информираност; опорочаване на проверките на място поради неясно разписани или неспазени процедурни изисквания; липса на обективност при извършване на самооценката.

За да бъде предотвратена появата на тези пречки, е необходимо внимателно и трезво да бъдат планирани сроковете за актуализирането и поддържането на информационните бази данни, ясно и адекватно да бъдат разписани работещи процедури, да бъдат спазвани заложените срокове, да бъдат предприемани мерки за повишаване информираността на бенефициентите; да бъдат привлечени активни членове на МИГ за участие в процесите на мониторинг, оценка и самооценка, при спазване на изискването за недопускане на конфликт на интереси.

При спазване на процедурите, внимателно планиране, разпределение на задачите и придържане към планираните срокове сериозни пречки пред наблюдението и набирането на данни не би следвало да възникват.

Екипната работа на служителите на МИГ и взаимодействието между изпълнителния екип на МИГ и останалите негови органи ще е предпоставка за своевременно планиране и спазване на сроковете в графици и планове.

Отговорността на работещите в МИГ ще е гаранция за спазване на изискванията на УО на ПРСР и сроковете по договора.

Прозрачността и отвореността към бенефициентите, както и работата по оказване на подкрепа при тяхното кандидатстване и впоследствие - при изпълнението на финансираните проекти ще е гаранция за получаване на необходимата информация за попълване на информационната база данни на МИГ.

Уредбата за управлението и мониторинга на изпълнението на СМР, оценяването на прогреса в изпълнението на СМР и самооценката ще позволят навременно прогнозиране и намиране на решение при евентуално възникване на бъдещи пречки, така че да бъде осигурено безпрепятствено постигане на целите на СМР.

При добро целеполагане и екипна работа ще могат да се преодоляват евентуално възникналите форсмажорни обстоятелства, а при възникване на закъснения - те ще могат да се наваксват, без да се нарушават сроковете по изпълнение на договора.

9. Индикатори за мониторинг и оценка:

9.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОРМ, включително брой създадени работни места:
(не повече от 1 страница)

ИНДИКАТОРИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЦЯЛОСТНОТО ПРИЛАГАНЕ НА СМР				
№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на СМР	Източник на информация

1	Брой проекти, финансирани по СМР	брой	25	База данни и отчети на МИГ
2	Брой бенефициенти, подпомогнати по СМР	брой	24	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	хил. лв.	3732.5	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти за преработка на суровини, произвеждани/добивани на територията	брой	2	База данни и отчети на МИГ
5	Подкрепени проекти за разнообразяване на туристическо предлагане	брой	3	База данни и отчети на МИГ
6	Проекти реализирани в населени места с туристически потенциал	брой	17	База данни и отчети на МИГ
7	Брой проекти на частни бенефициенти	брой	15	База данни и отчети на МИГ
8	Създадени временни работни места при изпълнение на публични мерки	брой	30	База данни и отчети на МИГ
9	Създадени работни места	брой	20	Отчети на бенефициенти, база данни на МИГ
10	Население от територията, което се ползва от подобрени услуги	брой	14 000	База данни, проучвания на територията

9.2.Индикатори по мерки:

(не повече от 1 страница за индикатори по мярка)

За прилагането на мерките включени в Стратегията, МИГ „Високи Западни Родопи – общини Доспат, Борино и Сърница” е определила индикатори за наблюдение, ръководейки се от индикаторите по отделните мерки, заложен в ПРСР и съобразно специфичните цели на всяка мярка, включена в Стратегията.

Индикатори по всяка една от мерките са посочени по-долу:

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 4.2 ОТ СМР				
№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	2	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	2	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите	хил. лв.	146.7	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти за преработка на продукти, произведени на територията на МИГ	брой	2	База данни и отчети на МИГ
5	Предприятия, въвели нови продукти, процеси и технологии	брой	1	База данни и отчети на МИГ
6	Създадени работни места	брой	3	База данни и отчети на МИГ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 6.4. ОТ СМР				
№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	11	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	11	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите	хил. лв.	1 165.3	База данни и отчети на МИГ
4	Създадени нови производства, услуги, дейности на територията	брой	4	База данни и отчети на МИГ
5	Създадени работни места	брой	12	База данни и отчети на МИГ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 7.2 ОТ СМР				
№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	9	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите	хил. лв.	2 106.3	База данни и отчети на МИГ

3	Проекти реализирани в населени места с туристически потенциал	брой	9	База данни и отчети на МИГ
4	Население на територията на МИГ, което се ползва от подобрените услуги	брой	9 000	База данни и отчети на МИГ
5	Изградени/обновени сгради за предоставяне на социални услуги	брой	1	База данни и отчети на МИГ
6	Създадени временни работни места	брой	25	База данни и отчети на МИГ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 7.6 ОТ СМР

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Брой проекти, финансирани по мярката	Брой	1	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите	хил. лв.	117.5	База данни и отчети на МИГ
3	Проекти реализирани от религиозни настоятелства	брой	1	База данни и отчети на МИГ
4	Създадени временни работни места	брой	5	База данни и отчети на МИГ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 8.6 ОТ СМР

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Брой проекти, финансирани по мярката	Брой	2	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите	хил. лв.	196.7	База данни и отчети на МИГ
3	Създадени работни места	брой	5	База данни и отчети на МИГ

10. Съответствие с хоризонталните политики на ЕС:
(не повече от 2 страници)

10.1. Равенство между половете и липса на дискриминация:

<p><i>- прилагане на принципа на равенство между половете;</i></p>	<p>СВОМР ще интегрира хоризонталните приоритети на всички етапи на прилагане чрез: Повишаване на информираността на целевите групи за иновациите и целите на политиките за околна среда и изменение на климата; Стимулиране на разработването на проекти, които интегрират хоризонталните приоритети; Приоритизиране на проектите, които добавят стойност като допринасят за хоризонталните приоритети; Мониторинг и оценка на приноса на прилаганите мерки за хоризонталните приоритети и своевременно предприемане на мерки за корекция, ако е необходимо. Принципът на равенство между половете, определян като желано равенство между двата пола във всички сфери на живота, вкл. наемането на работа, образованието и социалните права, бе приложен по време на подготовката на СМР. В прилагането на всички подмерки на СМР ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип на равенство на половете. За неговото спазване ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост. В условията на прилагането на всички подмерки на СМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдаван принципът на равенство на половете. При разкриването на работни места в рамките на проектите ще се изисква да бъде прилаган принципът за равенство между половете.</p>
<p><i>- допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности;</i></p>	<p>Принципът на равните възможности предполага изграждането на система от специални мерки, които целят да компенсират изоставането, базирано на произход, възраст или друга характеристика, която може да доведе до третирането на личността несправедливо. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост. Мерките, включени в СМР, освен ролята си за икономическото развитие на селския регион, имат роля и за социалното развитие. Особено мерки М07 (7.2 и 7.6) ще допринесат за устойчивото социално-икономическо развитие на територията на МИГ, свързано със съществуващата инфраструктура и качеството на предлаганите услуги за населението в района. Разривът в обема на инвестициите и качеството на предлаганите услуги създава голяма ножица в качеството на живот на селото и града. Липсата на равни възможности пряко влияе върху социално-икономическото развитие на селата на територията на МИГ. Тези фактори влошават качеството на живот в селата, оказва пряко влияние върху привлекателността им за инвеститори, увеличава опасността от обезлюдяване на населените места и от социално-икономически спад. За да се намалят съществуващите</p>

	<p>различия между селото и града с подпомагането по мярката ще се създаде, подобри или разшири малка по мащаби инфраструктура, публична инфраструктура за отдих и туристическа информация и подобряване и разширяване на основните услуги, включително за отдих и спорт. По този начин мярката ще допринесе за ограничаване на диспропорциите в развитието и обезлюдяването на част от територията. Създават се условия за съхраняване на населените места и поддържане на образователните услуги, както и предоставяне на културни услуги.</p>
<p><i>- създаване на условия за превенция на дискриминация та.</i></p>	<p>Принципът на превенцията на дискриминация, посочен в Европейските директиви, означава предотвратяване на неблагоприятно третиране на лице на основата на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация, отколкото се третира друго лице при сравними, сходни обстоятелства. Този принцип бе приложен по време на подготовката на СМР. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост. В условията на прилагането на всички подмерки на СМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип на превенция на дискриминация. При разкриването на работни места в рамките на проектите ще се изисква да бъде прилаган принципът за превенция на дискриминация.</p>
<p>10.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда):</p>	
<p>В подготовката на СМР е приложен принципът на устойчивото развитие, който следва да гарантира постигането на целите на сегашните поколения без нанасяне на щети и рискове за следващите поколения, свеждане до минимум на неблагоприятните ефекти от човешката дейност и използване на природните ресурси по начин, който гарантира тяхното последващо само възстановяване. Принципът обвързва икономическата с екологичната ефективност, вкл. обвързването на екологични, засягащи състоянието на природното равновесие въпроси; с икономическите въпроси, отнасящи се до екологоемкостта; и, от трета страна, със социални въпроси, свързани със стопанските и природните условия на живот: заетост, образование и обучение, здраве, достъп до „здрава“ природна среда, отговорно и споделено управление, както и намаляване и елиминиране на неустойчивите модели на производство и потребление.</p> <p>В прилагането на всички подмерки на СМР ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип за устойчиво развитие и защита на околната среда. Ще се стимулира разработването на проекти, които интегрират принципа за устойчиво развитие и защита на околната среда. При подбора ще се приоритизират проекти, които добавят стойност, като допринасят за устойчиво</p>	

развитие и защита на околната среда. В мониторинга и оценката на реализацията на проектите ще се наблюдава приносът им за устойчиво развитие и защита на околната среда и своевременно ще се предприемат мерки за корекция, ако е необходимо. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на екологичното законодателството. В прилагането на М04, както и в прилагането на подмярка 6.4. ще се цели опазване на компонентите на околната среда, подобряване опазването на околната среда и прилагането на природо щадящи инвестиции. С прилагането на М07 (7.2 и 7.6) има възможност да се въведат новите изисквания за интеграция на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата, както и иновации при изграждането и обновяването на инфраструктурата, като примерно екоинновации в областта на водоснабдяването и пречистването на водите, в областта на туризма.

10.3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността:

В подготовката на СМР е приложен принципът за насърчаване на заетостта и конкурентоспособността, неговото прилагане ще бъде посочено като задължително при подготовката и реализацията на проекти в рамките на СМР. Като приоритетно ще бъде оценявано разкриването на работни места, вкл. по временна (сезонна) заетост. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост. Инвестициите по М04 (4.2) са пряко свързани с повишаване конкурентоспособността и се предвижда подпомагане на инвестициите във физически капитал за целите на разкриване на нови работни места и подобряване производителността на труда чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности, насърчаване въвеждането на нови технологии, въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка. Произведените по-добри продукти, по-доброто им търсене на пазара и разкриването на нови пазарни ниши ще отвори възможности за повече работни места и ще е потвърждение за повишената конкурентоспособност на предприятията.

В рамките на М07 (7.2 и 7.6) при изграждането и обновяването на инфраструктурата ще се повиши привлекателността на територията и ще се създадат условия за съхраняване на населените места и осигуряване на работни места.

10.4. Съответствие с програмите на Структурните фондове:

Програмите на Структурните фондове на ЕС имат принос за изпълнението на стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за постигането на икономическо, социално и териториално сближаване „Европа 2020”. Стратегията има 5 водещи цели: Трудова заетост, НИРД и иновации, Климатични промени и енергия, Образование, Бедност и социално изключване. От тях 4 (всички, без Образование) имат пряка или косвена връзка със задачите на разработената СМР.

Връзката с ОП "Транспорт" 2014-2020 се намира в екологичната насоченост: намаляване на негативното въздействие върху околната среда и здравето на хората; и стремежът за устойчиво развитие. ОП „Околна среда“ 2014-2020 и СМР са съзвучни по два основни стълба: изграждане на по-конкурентоспособна ниско въглеродна икономика, в която ресурсите се използват по ефикасен и устойчив начин; опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие. ОП "Региони в растеж" има няколко общи насоки на интервенции, които са насочени към "Повишаване на регионалната конкурентоспособност" и е свързана тематично с повишаване на устойчивостта и конкурентоспособността на земеделските стопанства (M04) и развитие на бизнеса на територията (M6.4.1). Приоритет на ОПРР е и развитие и модернизация на инфраструктурата, който е в съответствие с M07 (инвестиции в малка по мащаби инфраструктура) от ПРСР, респективно СВОМР.